

JAARVERSLAG - GRONINGEN SEAPORTS

Jaarverslag 2019

GRONINGEN SEAPORTS

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Kerncijfers	3
Voorwoord directie	4
Scope van het jaarverslag (leeswijzer)	6
Deel I: JAARVERSLAG.....	7
1. Economische ontwikkeling en werkgelegenheid	7
2. Duurzaamheid.....	13
3. Nautisch beheer	15
4. Organisatieontwikkeling	17
5. Financiën.....	19
Verslag van de Raad van Commissarissen Groningen Seaports 2019	25
Deel 2: JAARREKENING	29
A. Balans	29
B. Winst-en-verliesrekening	30
C. Overzicht van het totaalresultaat 2019	31
D. Kasstroomoverzicht	32
E. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening.....	33
F. Toelichting op de balans	41
G. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	51
H. Toelichting op de winst-en-verliesrekening.....	55
Bedrijfsopbrengsten.....	56
Bedrijfslasten	58
I. Gebeurtenissen na balansdatum.....	63
J. Ondertekening van de jaarrekening	64
Deel 3: OVERIGE GEGEVENS	65
A. Statutaire winstbestemmingsregeling.....	66
B. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	67

Kerncijfers

Economische ontwikkeling		
Aantal klanten 159 (2018: 151) Eemshaven 59 (47) Delfzijl 87 (92) Fivelpoort 12 (11) Railport 1 (1)	Terreinitgifte erfpacht 1,56 ha (2018: 24,37ha)	Terreinitgifte verkoop 4,84 ha (2018: 9,53ha)
Utiliteiten (kabels en leidingen) In eigendom, beheer en onderhoud 374,32 km		
Duurzaamheid		
Sedimentmanagement 0 m ³ slib gewonnen (2018: 18.700 m ³)	Walstroomgebruik 1.113 MWh (2018: 1.114 MWh)	Opgesteld vermogen duurzame energie in de havens 2.524 MW
CO2 Uitstoot beheergebied (2018) 13,54 Mton (2017: 13,26)	CO2 uitstoot Groningen Seaports 44 ton (2018: 47 ton)	
Scheepvaart		
Aantal zeeschepen 6.462 (-19,9 % t.o.v. 2018)	Aantal binnenvaartschepen 4.590 (+7,6% t.o.v. 2018)	Goederenoverslag 12,7 miljoen ton (-7,8% t.o.v. 2018)
Incidentmeldingen scheepvaart 6 (2018: 5)	Scheepsafval 21.588 m ³ ingezameld, opgeslagen en verwerkt van 910 afgevende schepen (2018: 108.324m ³ van 2.229 afgevende schepen)	Gebaggerde hoeveelheden Delfzijl: 1,4 miljoen m ³ (2018: 1,7 miljoen m ³) Eemshaven: 1,6 miljoen m ³ (2018: 1,5 miljoen m ³)
Organisatie		
83 medewerkers (79,9Fte) (2018: 88 medewerkers, 84,2 Fte)	Ziekteverzuim 5,3% (2018: 4,6%)	Gemiddelde leeftijd 49 (2018: 48,5)
Diversiteit Aandeel vrouwen is 31% (2018: 30%), vrouwen in seniorfuncties 38% (2018: 22%)	Mobiliteit Uit dienst: 9 personen, in dienst: 4 personen	Aandeel contract voor onbepaalde tijd 98% (2018: 98%), tijdelijk contract 2 Fte (2018: 3 Fte)
Externe inhuur 2,7 Fte (2018: 11,6 Fte)	Beroepsbegeleidende leerweg 1,6 Fte (2018: 1,6 Fte)	Stagiaires 25 studenten (2018: 15 studenten)
Financieel		
Resultaat voor belastingen € 1.514.000 (2018: € 2.010.000)	Investeringen € 7.130.000 (2018: € 35.131.000)	Opbrengst € 37.041.000 (2018: € 44.502.000)

Voorwoord directie

Groningen Seaports kijkt terug op een roerig 2019. Er vonden weer vele interessante ontwikkelingen plaats in beide havens. Het gaat de havens de laatste jaren voor de wind, maar in 2019 hadden we ook met enige tegenslag te maken die ertoe heeft geleid dat de resultaten 2019 enigszins lager zijn uitgekomen dan het voorgaande jaar. Het jaar 2019 is financieel positief afgesloten, maar er was een daling in de overslag te zien en ook is minder terrein uitgegeven. Bedrijven stelden hun investeringen uit als gevolg van de stikstofcrisis, waardoor meerdere initiatieven in de havens die een bijdrage leveren aan de energietransitie op losse schroeven kwamen te staan en de regio honderden miljoenen aan investeringen is misgelopen. Vooral het uitstellen van de bouw van een staalfabriek in de Eemshaven was een fikse aderlating en een belangrijke oorzaak voor het lagere resultaat in 2019.

Ondanks de tegenwind hebben we in 2019 wel een aantal nieuwe bedrijven mogen verwelkomen die naar verwachting een positieve invloed zullen hebben op de ontwikkeling van de werkgelegenheid. In de Eemshaven ging het om meerdere offshore bedrijven die het onderhoud en beheer uitvoeren van de windparken in het Duitse gedeelte van de Noordzee. Groningen Seaports versterkte voor een van deze bedrijven 220 meter kade om de overslag van zware windturbineonderdelen mogelijk te maken. Deze kade werd bovendien voorzien van een intelligent monitoringsysteem. Eveneens streek in de Eemshaven een nieuw bedrijf voor dataopslag neer. Daarnaast vestigde zich in het verzamelgebouw Nijlicht een zevental innovatieve start-ups die bijna allemaal een link hebben met de offshore energiesector.

In Delfzijl zorgden diverse bedrijven voor een nieuwe impuls in hun activiteiten en kozen voor een uitbreiding of extra investering. Zo startte een aluminiumfabriek haar volledige productie weer op, koos een chemische scale-up het Chemiepark voor haar proeffabriek, werd tankopslagcapaciteit uitgebreid en werd een derde stoomleiding in gebruik genomen. Daarnaast begon dit jaar de bouw van een innovatieve circulaire staalfabriek.

Ook zijn we zeer verheugd met de totstandkoming en ingebruikname van Heliport Eemshaven, die in september door minister Wiebes werd geopend. Een prachtige mijlpaal die na jarenlang hard werken tot een verdere versterking van de positie van de Eemshaven als offshore windhaven heeft geleid. Een andere positieve ontwikkeling die in 2019 plaatsvond, was de ingebruikname van een onderzeese kabel tussen Nederland en Denemarken, waarmee hun elektriciteits- en datanetten met elkaar verbonden zijn. Na jaren van voorbereiden en de daadwerkelijke aanleg namen TenneT en haar Deense zusterbedrijf Energinet de COBRA kabel officieel in gebruik. Daarmee zijn het Nederlandse en Deense net met elkaar verbonden via Eemshaven en Endrup. De capaciteit van de verbinding is 700 MW. Op initiatief van Groningen Seaports is hier een glasvezelkabel mee gelegd. Vanaf september 2019 is de zogenoemde 'groene kabel' tussen Nederland en Denemarken beschikbaar voor de elektriciteitsmarkt.

Verder is sinds het einde van het jaar de Eemshaven aangesloten op het openbare buslijnnennet, worden er forse investeringen gedaan in een sterkere hoogspanningsinfrastructuur in de havens, is de Stichting Buizenzone Eemsdelta weer actief geworden en keerde het immense kraanschip Saipem 7000 terug naar de Eemshaven. En dat stimuleert de werkgelegenheid voor lokale en regionale industriële dienstverleners.

Bovendien stond onze regio dit jaar in de belangstelling van veel hoogwaardigheidsbekleders. Zo bezochten onder andere minister-president Rutte, minister Wiebes (2x), staatssecretaris Keijzer, VS-ambassadeur Hoekstra en ministers uit Duitsland en Australië de Groninger zeehavens. Tenslotte ondersteunde Groningen Seaports de initiatieven rondom de Lelylijn en beschouwt deze verbinding tussen de Randstad en Groningen als cruciaal, niet alleen voor de Noord-Nederlandse economie, maar ook die van de Randstad zelf.

Bedrijven en overheden willen de komende jaren fors inzetten op concrete investeringsplannen in waterstof. Bij de toepassing van waterstof komt geen CO₂ vrij waardoor het een belangrijke rol speelt in de verduurzaming van de industrie door als een schoon alternatief voor fossiele grondstoffen te dienen. Ook kan waterstof worden ingezet als 'batterij' om schommelingen in het aanbod van duurzame energie uit wind en zon op te vangen. Vanuit de Investeringsagenda Waterstof, die in samenwerking met de Industrietafel Noord-Nederland is opgesteld, staan 33 projecten op het gebied van waterstof klaar om gerealiseerd te worden.

De havens van Amsterdam, Den Helder en Groningen hebben afgesproken om zich op het gebied van waterstof te profileren onder de naam Hydroports en zo hét waterstofknooppunt van Europa te worden. Daarnaast promoot Groningen Seaports waterstof als belangrijke en duurzame energiedrager voor de nabije toekomst onder de noemer MissieH2 samen met Gasunie, Shell Nederland, Remeha, Stedin Groep en Port of Amsterdam. Deze samenwerking is onder andere bedoeld om waterstof onder de aandacht te brengen van het Nederlandse publiek. Naast waterstof spelen er nog meer initiatieven in onze beide havengebieden. Veel bedrijven in het beheersgebied van Groningen Seaports hebben vergaande plannen om duurzaam te innoveren en te vergroenen.

De haven van Delfzijl en de Eemshaven zijn steeds vaker in beeld als locatie voor grootschalige bedrijven. Dit, in combinatie met alle andere initiatieven in de havens, drukt op het ruimtegebruik in en rond de havens. Een zorg is of de beschikbaarheid van ruimte en vergunningverlening gelijke tred kunnen houden met de economische ontwikkeling. Het wordt daarom belangrijker om te zoeken naar de combinatiemogelijkheden van verschillende functies. De combinatie van windturbines en industrie levert hierbij steeds vaker een ruimtelijke uitdaging op. De ontwikkeling van Eemshaven Zuidoost voor de vestiging van datacenters heeft een enorme vlucht genomen. Het terrein is momenteel een grote bouwput, want er wordt hard gewerkt aan uitbreiding van een groot datacenter en daarvoor vinden eveneens werkzaamheden plaats aan koelwater- en stroomvoorziening.

Nieuwe bedrijven kijken bij de huidige krapte op de arbeidsmarkt in hun zoektocht naar een vestigingslocatie nu ook nadrukkelijk naar de beschikbaarheid van voldoende en juist opgeleid personeel. Zonder hen kan een fabriek niet draaien. Op dit moment is het een grote uitdaging om vraag en aanbod van arbeid beter op elkaar af te stemmen en ervoor te zorgen dat ook de mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk kunnen. Daarnaast is het noodzakelijk dat er voldoende mensen zijn opgeleid om de energietransitie te kunnen vormgeven. Wat ons betreft is meer actie nodig om de ontwikkeling van het arbeidsaanbod in de regio te verbeteren.

Ook in 2019 is de samenwerking met de aandeelhouders uitstekend geweest. Zowel met de provincie als met de beide gemeentes is op meerdere fronten veelvuldig constructief overleg gevoerd. Naast de gebruikelijke Algemeen Bestuur vergaderingen is er een excursie georganiseerd om de leden mee te nemen in de ontwikkelingen van de Eemshaven.

Ten slotte bedanken we alle medewerkers van Groningen Seaports voor hun betrokkenheid en inzet om alle ontwikkelingen in de havens mogelijk te maken. Ook een dankwoord voor de Raad van Commissarissen gestelde vertrouwen is hier op zijn plek. We blijven vasthouden aan onze koers met aandacht voor het operationeel financieel resultaat, de groei van werkgelegenheid, het klimaat, veilige scheepvaart en voldoende geschoold personeel. De energietransitie zet in 2020 vol door en het is aan ons om de bijbehorende doelen in onze havens te verwezenlijken en ons bedrijf op koers te houden om alle plannen waar te maken.

Cas König, CEO

Harold Sanders, CFO

Scope van het jaarverslag (leeswijzer)

Groningen Seaports voert het management en beheer over industriegebieden in de Eemsdelta, de Eemshaven en de haven van Delfzijl, inclusief de binnenhavens Farmsumerhaven en Oosterhornhaven, over het bedrijventpark Fivelpoort nabij Appingedam en over de railterminal Groningen Railport te Veendam. Het beheersgebied grenst voor een deel aan het werelderfgoed Waddenzee en aan het Eems-Dollard estuarium. Door de unieke ligging van het gebied, de leefomgeving én het economisch belang ervan voor de regio Noordoost-Groningen, heeft Groningen Seaports een bijzondere verantwoordelijkheid.

De missie van Groningen Seaports luidt dan ook:

Groningen Seaports stimuleert op verantwoorde en duurzame wijze de economische activiteiten - en dus de werkgelegenheid - in de direct onder haar beheer dan wel regie vallende havens, bedrijventerreinen en andere logistieke knooppunten.

De missie is uitgewerkt in de aandeelhouderstrategie en de Havenvisie 2030. In het vijfjaarlijkse bedrijfsplan zijn de activiteiten opgenomen om de missie en visie te realiseren.

Dit jaarverslag laat zien wat Groningen Seaports in 2019 heeft gerealiseerd. Het gaat in op de vijf hoofdthema's die de basis vormen van het bedrijfsplan: Economische ontwikkeling en werkgelegenheid, Nautisch beheer, Duurzaamheid, Financieel Rendement en Ontwikkeling organisatie. De energietransitie heeft in 2019 extra aandacht gekregen en er is geconcludeerd dat waterstof, verandering van grondstoffen, biomassa, elektrificatie, warmte, digitalisering en infrastructuur (inclusief utiliteiten) het scala vormt van onderwerpen die impact zullen hebben op de strategische doelen van Groningen Seaports. Deze onderwerpen zijn verwerkt bij de actualisatie van het bedrijfsplan 2020-2024.

De Havenmonitor die jaarlijks door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu wordt uitgegeven, is over het jaar 2018 niet gepubliceerd. Hierdoor is er in het jaarverslag 2019 geen data opgenomen met betrekking tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de havens.

De opzet van het jaarverslag 2019 is als volgt:

- I. Jaarverslag Groningen Seaports inclusief het voorwoord van de directie en een verslag van de Raad van Commissarissen
- II. Jaarrekening
- III. Overige gegevens.

Deel I: JAARVERSLAG

1. Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

Groningen Seaports richt zich op de sectoren chemie, energie (o.a. offshore wind), dataopslag en op de circulaire economie. Bedrijven in deze segmenten maken steeds vaker gebruik van duurzame energie en hernieuwbare grondstoffen. Groningen Seaports wil bedrijven optimaal faciliteren om duurzaam te ondernemen door vooraf te investeren in haven- en infrastructurele voorzieningen en ambieert eveneens een leidende positie in het scheppen van duurzame faciliteiten om de havens en gevestigde bedrijven te laten groeien en om regionale werkgelegenheid te ontwikkelen. Samen met overheden, economische en maatschappelijke partners schept het havenbedrijf randvoorwaarden en zorgt het voor groei ruimte.

Gronduitgifte en investeringen

Uitgifte terreinen

In 2019 is in totaal 6,4 hectare terrein uitgegeven, waarvan het grootste gedeelte is verkocht en de rest in erfpacht is uitgegeven. De uitgiftes hebben voornamelijk betrekking op uitbreiding van bestaande bedrijven. Met een aantal bedrijven is een contract gesloten voor de huur van terreinen. Er wordt door de bedrijven voor tientallen miljoenen euro's geïnvesteerd.

Investeringen

Om de bedrijven zo goed mogelijk te faciliteren, heeft Groningen Seaports in 2019 voor ruim € 7 miljoen geïnvesteerd in het bouwrijp maken van terrein en in de aanleg van diverse typen infrastructuur, zoals wegen, verlichting en leidingnetwerken (glasvezel, stoom en waterstof). Ultimo 2019 is de netto grondvoorraad in Delfzijl en de Eemshaven in totaal 682 hectare.

Voldoende en kwalitatief hoogwaardige industriegebieden

Genoeg ontwikkelruimte voor datacenters

Cruciaal voor groei is dat fysieke ruimte en milieuruimte beschikbaar is. In 2019 zijn twee belangrijke stappen gezet voor de verdere ontwikkeling hiervan. Voorbereidende werkzaamheden in ons Dataport-gebied bieden de markt gelegenheid snel te schakelen. Daarnaast is een nieuw schakelstation zo goed als afgebouwd voor een verdere bediening van deze groei markt. Er zijn echter ook uitdagingen. Vanwege de stikstofproblematiek (PAS) is het bestemmingsplan Eemshaven wederom vertraagd. Het bestemmingsplan Oosterhorn is door de Raad van State vernietigd, maar er is wel mede door inspanningen van Groningen Seaports snel een voorbereidingsbesluit genomen.

Bereikbaarheid havens en industrie

N33

Verbetering van de bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor groei van activiteiten en de doorvoer van goederen. De verdubbeling van de N33 tot aan Appingedam (N33 Midden), die door de stikstofproblematiek is vertraagd, zal een goede aansluiting met bedrijventerrein Fivelpoort garanderen. Groningen Seaports heeft geparticipeerd in de werkgroep voor de verdubbeling. Daarnaast wordt deze weg ontworpen als meest duurzame weg van Nederland. Eveneens heeft lobby plaatsgevonden voor de ontwikkeling van een aquaduct onder het Eemskanaal.

Heliport

De aanleg van de heliport in de Eemshaven is afgerond, op 13 september 2019 geopend en vervolgens in gebruik genomen door een exploitatiepartij. De heliport is bedoeld om de werkzaamheden voor aanleg en onderhoud aan windmolenparken op zee efficiënt te kunnen faciliteren.

Personenvervoer Eemshaven

In 2019 zijn er 13.825¹ treinreizigers naar het een jaar eerder geopende station nabij de Borkumlijn gekomen. Rondom de opening van het station zijn er indertijd door Arriva promotionele activiteiten ondernomen, waardoor er toen ruim 6.000 extra reizigers per trein naar de Eemshaven zijn gereisd¹. Eind 2019 is de haven ook opgenomen in de dienstregeling van Qbuzz. Lijn 160 is een nieuwe snelle busverbinding tussen de stad Groningen en de Eemshaven (stopt bij het bedrijvenverzamelgebouw Nijlicht, het Energiepark en Dataport).

Veerdienst Borkum

In 2019 heeft de veerdienst naar Borkum 425.000 passagiers vervoerd². Dit is een daling van 2,5% ten opzichte van het recordjaar 2018 met name als gevolg van weersomstandigheden.

Groei van sectoren chemie, energie, data en circulaire economie

Groei van bedrijven

Data

Het datacentercluster heeft zich in 2019 goed ontwikkeld met de komst van een grote co-location³ datacenter met groeiplannen in Noord-Nederland. Daarnaast werd de COBRA-kabel, een onderzeese elektriciteits- en glasvezelkabel tussen de Eemshaven en Denemarken, in gebruik genomen waarmee de Eemshaven een nog beter knooppunt van energie-uitwisseling en dataverkeer is geworden.

Offshore wind

In 2019 werd het 16e offshore windpark op de Noordzee vanuit de Eemshaven aangelegd. Ook werd een vierde windpark in onderhoud genomen, waarmee het totale aantal windturbines, dat vanuit de Eemshaven onderhouden wordt, op 316 komt te liggen. De Eemshaven is daarmee gegroeid tot één van de belangrijkste offshore windhavens aan de Noordzee. De haven ligt erg gunstig voor windparken in met name het Duitse en Nederlandse deel van de Noordzee.

Biomassa

In de Eemshaven is begonnen met de bijstook van 15% biomassa in een van de energiecentrales. Biomassa speelt een prominente rol in de discussie rond het klimaat en CO2 reductie.

Zonneparken

In 2019 werd een zonnepark in de Eemshaven aangelegd. Er wordt ook gewerkt aan de ontwikkeling van drie andere grote zonprojecten in Delfzijl en de Eemshaven, waarmee het totaal opgewekt vermogen uit zonneparken in de havens tot 114,5MWp⁴ zal groeien. De opgewekte groene stroom met zogenoemde Garantie van Oorsprong Certificaten (GvO's) komt beschikbaar voor (potentiële) klanten van Groningen Seaports.

Waterstof

Noord-Nederland wordt naar verwachting dé waterstofregio van Europa en hiervoor is door de Europese Commissie voor het project HEAVENN subsidie verleend. Er zijn eveneens vergesorderde plannen om een 20MW elektrolyser in Delfzijl te bouwen, welke waterstof zal gaan leveren via de waterstofbackbone die Groningen Seaports ontwikkelt voor de bedrijven in Delfzijl. De kunststof waterstofleiding, die mede door Groningen Seaports is ontwikkeld, is in 2019 definitief gecertificeerd.

Chemie

Aan het eind van 2018 heeft de Industrietafel Noord-Nederland het rapport "Industrietafel Noord-Nederland: Reductie CO2 emissie" opgeleverd. Een groot aantal bedrijven uit het chemiecluster Delfzijl heeft haar bijdrage geleverd aan dit rapport en in 2019 zijn stappen gemaakt om de CO2 reductiedoelstelling te realiseren. Demofabrieken groeiden door en bestaande bedrijven breidden hun productiecapaciteit uit. Dit heeft onder andere geleid tot vergroting van het bestaande stoomnetwerk. Daarmee heeft de regio ook in 2019 vorderingen gemaakt in het realiseren van duurzaamheid.

¹ Bron: Arriva

² Bron: AG Ems

³ Een colocation datacenter is een datacenter dat door meerdere bedrijven gebruikt wordt

⁴ Wattoek (Wp) is een meeteenheid voor de capaciteit van fotovoltaïsche cellen (zonnecel of zonnepaneel) om zonne-energie in elektriciteit om te zetten. Een wattoek is de productie van een elektrisch vermogen van 1 watt (W) onder standaardomstandigheden.

Een forse tegenslag dit jaar echter was de uitspraak van de Raad van State inzake stikstofproblematiek. Dit leidde tot vernietiging van het bestemmingsplan Oosterhorn en heeft geresulteerd in veel onzekerheid bij bedrijven, die daardoor investeringen uitstelden.

Recycling/metaal

De contouren van het nieuwe metaalrecyclingbedrijf op het industrieterrein Oosterhorn worden steeds duidelijker en naar verwachting zal in de loop van 2020 worden gestart met de verwerking van verontreinigd staal. Als gevolg van de onduidelijkheid over de stikstofwetgeving in 2019 heeft een bedrijf haar plannen voor de bouw van een fabriek in de Eemshaven tijdelijk opgeschort. Er is een Europees partnership gesloten met 'The Planet Calls' om projecten aan te jagen die zich richten op innovatie in het ontwikkelen van technieken om 'plastic soep' te bestrijden. Groningen Seaports biedt testlocaties aan voor aangemelde projecten.

Industriële dienstverlening/MKB

De vraag van industriële dienstverleners naar de terreinen van Groningen Seaports neemt toe. Ook zien we een steeds hogere bezetting in het bestaande vastgoed in onze gebieden en is sprake van een toenemende vraag naar kantoorruimte. In diverse verzamelgebouwen die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld, is nog ruimte beschikbaar (Nijlicht), maar wij zien ook kansen voor uitbreiding van het aanbod aan gebouwen op bijvoorbeeld Farmsumerpoort, De Delta, Fivelpoort of het MKB Park Eemshaven. Op het Metalpark in Delfzijl is tijdelijk terrein verhuurd aan twee aannemers die niet meer op het Chemiepark terecht konden in verband met de vele ontwikkelingen daar. Zo zien we dat de ontwikkelingen in de havens en industrie ook ontwikkelingen bij de dienstverleners teweegbrengen. Samen met onze partners voor het MKB, EZ/Eemsdelta, gemeente Het Hogeland, de Noordelijke ontwikkelingsmaatschappij (NOM) en Economic Board Groningen (EBG), faciliteren we integraal de economische ontwikkelingen in het gebied.

Demo's en start-ups

In 2019 is de MOI Offshore Energy Community opgericht. MOI Werkplekken is een initiatief van de Economic Board Groningen en heeft als doel ondernemers in Noord-Groningen te helpen met laagdrempelige flexibele werkplekken. In 2019 vestigden zich meerdere start-ups in Nijlicht. Ook tuigden we samen met provincie Groningen en gemeente Groningen 'start-up visum' op, een gezamenlijk programma voor de acquisitie van internationale start-ups. Groningen Seaports is daarmee gepositioneerd als locatie waar start-ups kunnen landen en zich verder kunnen ontwikkelen.

Onderzoek en innovatie

Vrijwel al het onderzoek en innovatie in 2019 was gericht op de energietransitie en de CO2-reductie. De opgave is veelomvattend, kennisintensief en vraagt om samenwerking tussen vele partijen. Groningen Seaports heeft geparticipeerd in diverse werkgroepen en studies die een belangrijke factor zijn voor de verdere ontwikkeling van het havengebied zoals:

- Vervolgstudies voor de ontwikkeling van een gelijkstroomnet, warmtenetten en warmteleidingen (o.a. warmtekoppeling tussen twee bedrijven in de Eemshaven);
- Studie naar de elektrolyser van ISPT (RUG);
- Energie reductie studies, bij meerdere bedrijven is een studie uitgevoerd;
- Een onderzoek naar de toepasbaarheid van 5G voor scheepvaart- en havenmanagement.

Goed ondernemingsklimaat

Utilities

Groningen Seaports komt zoveel mogelijk tegemoet aan de wensen van klanten bij het aanbieden van kavels, infrastructuur en utiliteiten. Dit varieert van de beschikbaarheid van kades tot de aansluiting op utiliteiten zoals glasvezel of stoomleidingen. De pijpleidingen en andere basisvoorzieningen zorgen ervoor dat kosten bij bedrijven worden verlaagd, stoffen worden hergebruikt en milieuprestaties worden verbeterd. Op deze manier draagt Groningen Seaports bij aan vergroening en versterking van de industrieclusters en wint de Delfzijl/Eemshaven-regio aan aantrekkingskracht voor bedrijven.

Leiding De Zeesluizen - Chemiepark

Vanuit het Waddenfonds is subsidie toegekend voor de aanleg van een leiding voor warmte en biomassa tussen het bedrijventerrein de Zeesluizen en het Chemie Park Delfzijl.

Deze leiding zal naar verwachting bijdragen aan verlaging van de CO₂-uitstoot en daarmee aan de transitie naar een duurzame energiehuishouding en chemie in het industriegebied. Groningen Seaports heeft de intentie deze leiding aan te leggen. Ook is een subsidie vanuit het Nationaal Programma Groningen (NPG) in behandeling voor het uitbreiden van het industriewaternet Oosterhorn. Deze uitbreiding zorgt ervoor dat industrie inzet van drinkwater voor haar processen kan vervangen door restwater. Daarmee wordt het waterverbruik verder verduurzaam.

Kabels en leidingen

Ultimo 2019 heeft Groningen Seaports ruim 374 kilometer aan kabels en leidingen in eigendom, beheer en onderhoud. In 2019 is het utiliteitsnetwerk uitgebreid met een leiding voor ketelvoedingswater van 3 kilometer. Tabel 1 toont het totaal kilometers aan kabels en leidingen die onder de utiliteiten vallen die in eigendom zijn van Groningen Seaports.

Tabel 1 Utiliteiten in eigendom Groningen Seaports

	Type	Km
1	Glasvezel	115,7
2	Elektra	110,3
3	Afvalwater	106,3
4	Drinkwater	13,8
5	Stoom	11,6
6	Perslucht	6,0
7	Stikstof	5,8
8	Industriewater	4,6
9	Waterstof	0,2
Totaal kabels en leidingen		374,4

Aanbod van hernieuwbare energie

Aan de klimaattafels ontwikkelt de industrie- en energiesector ideeën over het terugdringen van hun CO₂-uitstoot. Energie uit duurzame bronnen is een belangrijk speerpunt voor lokale en landelijke overheden om hieraan te kunnen voldoen. Wind- en zonne-energie dragen daar voor een steeds groter deel aan bij. De trend in de industrie- en datacentersector is dat grote bedrijven dergelijke groene installaties aantoonbaar willen koppelen aan hun imago. Afnemers tot ver in de keten willen zekerheid dat het product zo duurzaam mogelijk wordt geproduceerd. In die verduurzamingslag is de herkomst van gebruikte energie van groot belang en die moet aantoonbaar duurzaam opgewekt zijn. Van alle zonneparken in het havengebied wordt daarom alle opgewekte energie met Garantie van Oorsprong certificaten (GvO's) aangeboden aan (potentiële) klanten van Groningen Seaports.

Daarnaast neemt sinds enkele jaren de industriële vraag naar in Nederland en zelfs lokaal opgewekte groene stroom toe. Er heerst momenteel grote schaarste aan Nederlandse opgewekte groene GvO's, waardoor door Groningen Seaports structureel wordt ingezet om GvO's te verkrijgen. In 2019 is het aanbod van hernieuwbare energie opnieuw toegenomen met de realisatie van een 5,7 MW groot zonnepark in de Eemshaven. Tabel 2 toont een overzicht van het totale aanbod van hernieuwbare energie c.q. opgesteld vermogen in MW van de industriegebieden Delfzijl en Eemshaven.

Tabel 2 Aanbod hernieuwbare energie c.q. opgesteld vermogen (MW) per 31-12-2019 in Delfzijl/Eemshaven

	Aantal MW
Onshore	
Windparken	414
Zonneparken	43
Bio energiecentrale	50
Offshore	
Windparken	600
COBRA (DK) en NorNed (N)	1.400
Totaal	2.507

Groningen Seaports en klantbelangen

Maatschappelijk draagvlak

Omgevingscommunicatie

Als onderdeel van de omgevingscommunicatie houdt Groningen Seaports haar (direct) omwonenden actief op de hoogte van de voortgang van de ontwikkelingen in de havens en van speciale projecten op de bedrijventerreinen. Er wordt actief contact onderhouden met bewonersgroeperingen van Oudeschip, Borgsweer, Roodeschool en Borkum. In 2019 zijn hiermee diverse contactmomenten geweest. In de molen Goliath heeft in 2019 een infoavond voor omwonenden plaatsgevonden, waarbij het accent lag op de geschiedenis en de verdere ontwikkeling van de Eemshaven.

Nieuwsbrieven

In 2019 zijn bovenstaande doelgroepen driemaal via een nieuwsbrief in de regionale huis-aan-huisbladen op de hoogte gehouden. Voor Borkum zijn deze in de Borkumer Zeitung gepubliceerd.

Sponsoring

De sponsoring van Groningen Seaports is regionaal gericht en bedoeld voor versterking van het imago, voor relatiemarketing en voor arbeidsmarkt bevorderende initiatieven.

Geïnduceerde aardbevingen

Net als de afgelopen jaren houdt Groningen Seaports een vinger aan de pols voor mogelijke effecten en gevolgen van geïnduceerde aardbevingen en/of mijnbouwschade voor de verdere ontwikkeling van de havens en industrie. Hierover wordt constructief periodiek overleg gevoerd met de Nationaal Coördinator Groningen en Nederlandse Aardolie Maatschappij. Groningen Seaports is zeer alert op dat het level playing field ten opzichte van andere regio's waar deze problematiek niet voorkomt, niet wordt verstoord.

Samenwerking strategische partners

Deelnemingen

Fivelpoort

Fivelpoort is een bedrijventerrein in Appingedam en is in eigendom van Fivelpoort Beheer B.V. die als doelstelling heeft om de ontwikkeling en exploitatie te bevorderen. Groningen Seaports is 100% aandeelhouder van Fivelpoort Beheer.

Groningen Railport

Groningen Railport in Veendam bestaat ter stimulering van economische activiteiten en zet zich in voor het behoud en optimalisatie van de spoorinfrastructuur, zowel regionaal als nationaal. Het is één van de grootste binnenlandse railterminals in Noord-Nederland en is in eigendom van Groningen Railport (N.V. Ontwikkelingsmaatschappij Rail Service Center Groningen). Het omliggende bedrijventerrein telt 32,5 ha langs de N33 en het AG Wildervanckkanaal. Groningen Seaports heeft 65,92% van de aandelen in Groningen Railport.

Buizenzone Eemsdelta

Groningen Seaports is een van de oprichters en bestuurders in de Stichting UFO⁵ Buisleidingenstraat Eemsdelta, met als doel het realiseren van een ruimtelijke inpassing voor de ontwikkeling van ondergrondse infrastructuur in het werkgebied van Chemport Europe (Groningen en Drenthe). Met het oog op de energietransitie is de stichting in 2019 weer actief geworden en is een onderzoek naar de ontwikkelkansen van buisleidingen en overige ondergrondse infrastructuur uitgevoerd. Eind 2019 bestaat de stichting naast Groningen Seaports, uit de volgende leden: Vattenfall, A. Hak en Gasunie.

Stichting Beheer Natuurcompensatie Eemshaven

Groningen Seaports is een van de oprichters en bestuurders in de Stichting Beheer Natuurcompensatie Eemshaven. De stichting is opgericht met als doel om samen maatregelen uit te voeren ter compensatie voor het verlies aan natuurwaarden als gevolg van projecten in de Eemshaven. De stichting heeft 50 ha binnendijs natuurgebied in bezit en 20 ha buitendijs. Het dagelijks beheer van dit natuurgebied is door de stichting in handen gegeven aan Vereniging Natuurmonumenten. In 2019 is het bestuur van deze Stichting eenmaal bij elkaar gekomen.

⁵ UFO staat voor Utilitaire Faciliteiten Oosterhorn

Samenwerkingsverbanden

Om haar doelstellingen te realiseren werkt Groningen Seaports met veel partijen samen. Dit zijn onder andere de landelijke, regionale en lokale overheden, het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Economic Board Groningen (EBG), de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM), Ecologie en Economie in balans, de Brancheorganisatie Zeehavens (BOZ), de Waddenzeehavens, de Eemscommissie, VNO-NCW, Dutch Data Center Association (DDA), de offshore wind sector (NNOW, NWEA, Wind Europe) en Chemport Europe. In 2019 is ten behoeve van de ontwikkeling van de waterstof-hub een profilering gestart met de havens van Amsterdam en Den Helder onder de noemer Hydroports. Eveneens ter promotie en bewustwording van waterstof onder het Nederlandse publiek is onder de naam MissieH2 een partnerschap gestart met Gasunie, Shell Nederland, Remeha, Stedin Groep en Port of Amsterdam.

Samenwerking regionaal onderwijs en kennisinstellingen

In relatie tot het ontplooiën van innovaties, het begeleiden van start-ups en voor de verdere ontwikkeling van de offshore wind activiteiten zijn samenwerkingen gestart met regionale kennisinstellingen, onder andere Noorderpoort, Alfa College, Hogeschool Stenden, Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit Groningen. In totaal zijn er 25 studenten betrokken geweest bij de verschillende projecten. Intern is in relatie tot de informatiebehoefte vanuit de strategische koers een gestructureerd meerjarig plan ontwikkeld onder het interne label Seaports Academy.

2. Duurzaamheid

Een belangrijke mijlpaal op weg naar een meer duurzame samenleving zijn de klimaatakkoorden van Parijs (2015) en Madrid (2019). Deze akkoorden ontketen een revolutie op allerlei fronten met gevolgen voor de huidige manier van productie en transport. Een tweede belangrijke bouwsteen van het duurzaamheidsbeleid is de bescherming van het werelderfgoed Waddenzee. Door Groningen Seaports wordt gewerkt aan verschillende projecten om de negatieve effecten van industrie- en havenactiviteiten op de leefomgeving te minimaliseren.

Verduurzaming havens en industrie

Industrietafel Noord-Nederland (INN)

Als enige van de vijf Industrietafels van Nederland is de Noord-Nederlandse versie ervan in 2019 onverminderd voortgegaan. De CEO's van industriële en energie gerelateerde bedrijven hebben samen met de provincies Drenthe en Groningen en vertegenwoordigers van het ministerie van Economische Zaken, onder voorzitterschap van de CEO van Groningen Seaports, diverse malen overleg gehad om de Klimaatissues gezamenlijk met stakeholders in het Chempot Europe gebied te bespreken. De Investeringsagenda Waterstof geldt als schoolvoorbeeld hoe een regio de klimaatdoelstellingen gezamenlijk kan oppakken. In 2019 heeft minister Wiebes tijdens zijn bezoeken aan Groningen Seaports kennisgenomen van de voortgang en unieke vorm van deze samenwerking in Noord-Nederland.

Uitvoering sedimentmanagementprogramma, circulair gebruik van slib

Om de hoeveelheid slib in het Eems-Dollard estuarium te verminderen en daarmee de ecologische toestand van het systeem te verbeteren, wordt samen met de Natuur- en Milieuorganisaties, de overheden en het bedrijfsleven gewerkt aan het programma Eems-Dollard 2050. Een van de oplossingsrichtingen is om het slib nuttig toe te passen, bijvoorbeeld door het in te zetten als bodemverbetering op landbouwgronden. In 2019 is daarvoor geen slib uit het estuarium gehaald maar in 2018 18.700 m³ wat in 2019 werd gebruikt voor de volgende innovatieprojecten met slib:

- Zandgrondverbetering ten behoeve van landbouw in de Veenkoloniën in het project Waddenslib;
- Persen van bouwblokken van slib;
- Rijpingsproeven met slib om klei te maken voor dijkversterking in het project Kleirijperij;
- Ophogen van veenoxidatie landbouwgebied.

In 2019 is het programma Eems-Dollard 2050 (ED2050) uitvoerig geëvalueerd. De rapportage hiervan, die in november is overhandigd aan de minister, toont mooie resultaten en geleerde lessen⁶. Ook heeft een internationale bijeenkomst plaatsgevonden over sedimentmanagement in havens. Deze kennissessie, die werd georganiseerd door Groningen Seaports tezamen met Niedersachsen Ports, is onder grote belangstelling bezocht door vertegenwoordigers uit België, Nederland, Duitsland en Denemarken.

Schone scheepvaart

Walstroom

Alle steigers voor de zee- en binnenvaart zijn voorzien van walstroomaansluitingen om emissies vanuit de scheepvaart te kunnen verminderen. Het walstroomgebruik valt onder het energiecontract van Groningen Seaports, waarvoor 100% duurzame energie wordt ingekocht.

⁶ Deze rapportage is te downloaden via de website van het programma ED2050

Scheepsafvalinzameling

Groningen Seaports zet zich in voor de verbetering van de inzameling van scheepsafval door meer gescheiden afgifte en inzameling te bevorderen. In 2018 is een pilot gestart voor het digitaliseren van de inzameling van scheepsafval, vooruitlopend op de actualisering van het Haven Afvalstoffen Plan (HAP) om de administratieve last te verminderen. Er is echter vertraging in dit proces gekomen doordat er vanuit overheidswege extra eisen werden gesteld waarop Groningen Seaports de programmatuur moest aanpassen. Groningen Seaports is met deze pilot de trekker voor heel Nederland. In 2019 is 21.588 m³ scheepsafval ingezameld, afkomstig van 910 schepen.

Verduurzaming bedrijfsvoering Groningen Seaports

Energieverbruik

Walstroom, openbare verlichting, camera- en radarvoorzieningen, het laden van elektrische auto's en het stroomgebruik van het kantoor zijn de grootste elektriciteitsverbruikers bij Groningen Seaports en brengen het totale verbruik op ruim 3.100 MWh. Groningen Seaports gebruikt volledig in Nederland opgewekte groene stroom. Het totale elektriciteitsgebruik van Groningen Seaports, inclusief het walstroomgebruik voor schepen, is daarmee 100% CO₂ vrij.

Duurzaam inkoopbeleid

Duurzaam inkopen en circulair werken

Bij de inkoop van werken, diensten en goederen wordt rekening gehouden met zowel maatschappelijke aspecten als met duurzaamheid en streeft Groningen Seaports naar 100% duurzaam inkopen in alle fasen van het inkoopproces volgens de normen van PIANOo (Professioneel en Innovatief Aanbesteden, Netwerk voor Overheidsopdrachtgevers). De inkoopvoorwaarden in het moederbestek van Groningen Seaports zijn zodanig opgesteld, dat circulair inkopen wordt gestimuleerd.

Social Return

Groningen Seaports neemt sinds kort deel aan "social return in de regio". Doel van dit initiatief is te komen tot een uniform SROI⁷ beleid voor de hele provincie Groningen.

⁷ SROI staat voor Social Return On Investment

3. Nautisch beheer

Groningen Seaports werkt aan digitalisering en automatisering van de processen om een veilige, vlotte, schone en beveiligde afwikkeling van het scheepvaartverkeer te kunnen garanderen. Dit is nodig in verband met de nieuwe en gewijzigde EU-richtlijnen en de eisen voor betere registratie en monitoring van ballastwater en scheepsafval. Verder is de borging van de veiligheid in de havens, op de kade en voor de scheepvaart, een belangrijke pijler in het nautisch beheer.

Uitvoering publieke nautische taken

Professionalisering Nautisch Service Centrum

Onder leiding van de havenmeester is er om de flexibiliteit te verhogen en de continuïteit te waarborgen een aantal veranderingen doorgevoerd in de organisatie van werkzaamheden, taken en mandaten van het Nautisch Service Centrum. Door deze nieuwe organisatie is ook de ligplaatsplanning beter geborgd, zodat ruimte aan de openbare kades optimaal benut kan worden. Door de agentschappen actief te informeren aangaande de drukte tijdens bepaalde periodes zijn voor de planning de belastende piekmomenten afgenomen, terwijl de schepen beter bediend worden.

Scheepsincidenten

Scheepsincidenten kunnen een grote impact hebben op het eigen vermogen van Groningen Seaports. Zij zijn daarom meegenomen in het risicoprofiel. Elk incident wordt zowel intern als met externe partijen geëvalueerd en worden zo nodig verbeteringen doorgevoerd. Daarnaast gebruikt Groningen Seaports een risicomangementool om de risico's proactief beheersbaar te houden, en vooraf dus, maatregelen te treffen. Deze tool wordt door meerdere grote zeehavens in Nederland gebruikt.

In 2019 heeft een aantal kleinere milieu-incidenten plaatsgevonden, welke hoofdzakelijk bestonden uit verontreinigingen op het water ten gevolge van lekkage of morsen van schepen, of van stofemissies door bedrijven. Afwijkend vaargedrag van schepen leidde tot twee 'near misses', maar door ingrijpen van de verkeersbegeleider is erger voorkomen. Er zijn twee fatale ongevallen en vier kleine ongevallen aan boord van schepen geweest. Naar aanleiding hiervan is een traject opgestart samen met de opdrachtgever om het veiligheidsbewustzijn van havengebruikers op een hoger niveau te krijgen. Er zijn eveneens vier branden geweest waarvan drie bij bedrijven en één aan boord van een garnalenkotter.

Overleg met stakeholders

Voor de publieke taken vindt op regelmatige basis overleg plaats met verschillende gremia:

Havenoverleg (ieder kwartaal) met o.a. agentschappen, sleepbootmaatschappijen, loodsen, bootlieden en andere autoriteiten waarmee lopende operationele zaken worden besproken.

Operationeel kwartaaloverleg met Rijkswaterstaat en het Nederlands Loodswezen (regio Noord) waarin de operationele zaken op de Eems en in de havens worden besproken.

Verkeersleiding Eems (tweemaal per jaar) met Duitse verkeerscentrale en Rijkswaterstaat, waarmee de invulling van reglementen en verordeningen op de Eems worden besproken.

Protide overleg (ieder kwartaal) met alle havenautoriteiten die Protide (getijde-poorten programma) gebruiken, om dit programma voortdurend te actualiseren.

Autoriteitenoverleg (elke twee maanden) met rijksoverheden in het kader van het 'geografisch ondermijningsbeeld van de zeehavens'.

Uitvoering privaatrechtelijke nautische taken

Ontwikkeling scheepsbewegingen en overslag

De sterke ontwikkeling in de offshore windsector zorgt ervoor dat steeds meer schepen de Eemshaven als uitvalsbasis gebruiken voor het transport van windturbine-onderdelen en personeel voor de bouw en het onderhoud van de windparken op zee. Ook zijn de eerste biomassa-stromen op gang gekomen als bijstook voor de opwekking van elektriciteit. Dit heeft echter niet geleid tot meer scheepvaart en overslag.

Het aantal zeeschepen is in 2019 afgenomen met 19,9%, de binnenvaart is gegroeid met 7,6% en de overslag is gedaald met 7,8%. Dit heeft onder andere te maken met het dijkverbeteringsproject dat recentelijk werd uitgevoerd en vooral in 2018 zorgde voor een forse stijging van de overslag. Derhalve zijn ook haveninkomsten (-6%) in 2019 teruggelopen.

Geografisch ondermijningsbeeld zeehavens

Op initiatief van de havenmeester en de politie is een werkgroep opgericht met als doel om de communicatie tussen de verschillende overheden en autoriteiten te verbeteren. Dit naar aanleiding van een rapportage van de rijksoverheid, waarbij men aangeeft dat er nog witte vlekken zijn in de zeehavens als het gaat over “geografisch ondermijningsbeeld van de zeehavens”. Dit heeft geresulteerd in een tweemaandelijks overleg voor het aansturen op een convenant dat onderlinge informatie-uitwisseling mogelijk maakt. Partners in deze werkgroep zijn: Koninklijke Marechaussee, Douane, Korps landelijke politie (Waterpolitie en Regiopolitie), RIEC Noord-Nederland (Regionale Informatie en Expertise Centra), gemeente Delfzijl, gemeente Het Hogeland en Rijkswaterstaat.

Onderhoud en ontwikkeling van de haveninfrastructuur

In 2019 zijn de volgende onderhoudsprojecten afgerond:

1. Wegen onderhoudscontract 2014-2018;
2. Aanpassen lichtopstanden aan nieuwe norm;
3. Vervanging remmingswerken Heemskesbrug;
4. Steenbestorting Zeehavenkanaal;
5. Vervanging Openbare Verlichting.

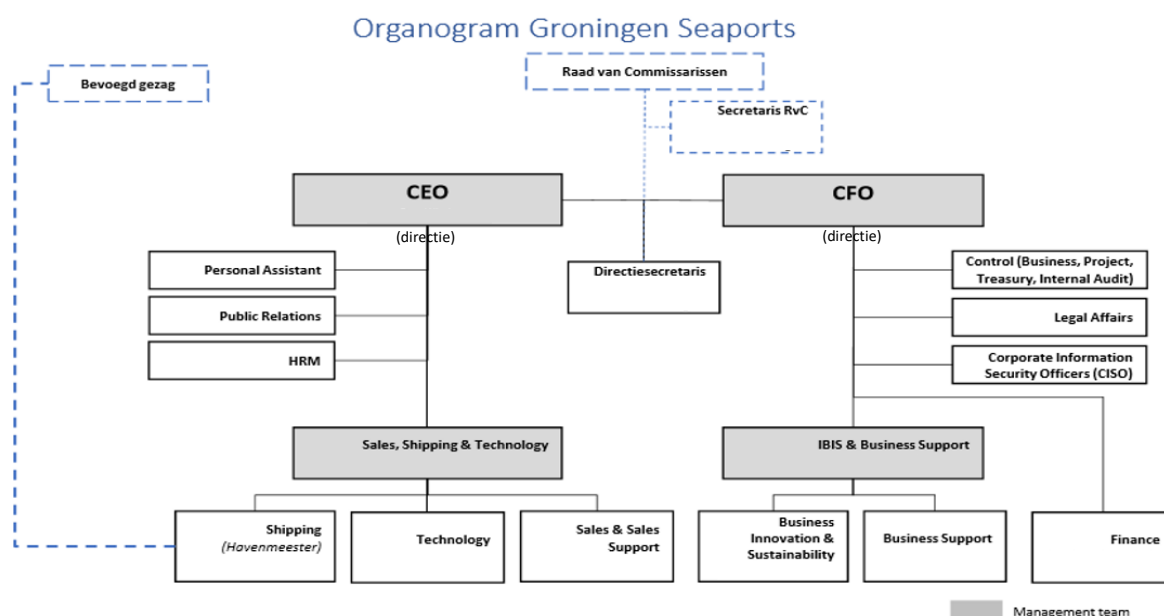
In samenwerking met Hogeschool Windesheim is een aantal wrijfstijlen als proef uitgevoerd in composieten. Hiermee wordt het polyester van oude boten en wieken van windmolens hergebruikt.

4. Organisatieontwikkeling

De wereld verandert. Klanten, aandeelhouders, overheden, partners en stakeholders verwachten van Groningen Seaports andere producten, resultaten, werkwijzen en een andere houding. Groningen Seaports ontwikkelt daarom een manier van werken waarin de klantvraag centraal staat en op efficiënte wijze integrale producten en oplossingen geleverd worden. In de organisatie worden medewerkers vanuit eigen verantwoordelijkheid geïnspireerd en gefaciliteerd om meer samen te werken én om maximaal gebruik te maken van elkaars talent en kunde. De tijdelijke inhuur van externe medewerkers is sterk verminderd en er wordt door Groningen Seaports geïnvesteerd in de ontwikkeling van de benodigde vaardigheden en talenten van het eigen personeel.

Organisatiestructuur

In 2019 heeft het organogram van Groningen Seaports een wijziging ondergaan door een verandering van de directiestructuur en door de inbedding van een team voor de ontwikkeling van innovatie en duurzaamheid. Het nieuwe organogram is hieronder weergegeven.

Diversiteit

Groningen Seaports vindt het belangrijk dat er een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen in de organisatie is en streeft bij vacatures naar diversiteit in alle lagen van de organisatie. Eind 2019 was het aandeel vrouwen in de organisatie 31%. Van de werknemers in seniorfuncties bestond eind 2019 38% uit vrouwen. De directie telt geen vrouwelijke leden. Het percentage vrouwelijke leden van de Raad van Commissarissen was 40%. Groningen Seaports had het afgelopen jaar twee mensen in dienst met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast hanteert Groningen Seaports een verplichting voor leveranciers om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of een arbeidsbeperking in te zetten.

Klantgericht en resultaatgericht werken

Verbetering IT-systemen, informatiebeveiliging en gegevensbescherming

Verbetering van IT-systemen

In 2019 is begonnen met een project om meer waarde te halen uit de data die Groningen Seaports verzamelt. Door Groningen Seaports is onder andere een studie gemaakt van kadebezetting en aankomst- en vertrektijden van schepen, die leidt tot nuttige informatie om de processen in en rond de haven efficiënter en veiliger te maken. Het bestaande financiële systeem is vervangen door een ander softwarepakket dat draait op Cloud servers om de kwetsbaarheid te beperken. Ook sluit dit beter aan bij andere systemen in de organisatie en biedt het meer mogelijkheden om informatie te delen.

Om het assetmanagement te professionaliseren is ook hier overgegaan op een Cloud systeem dat gekoppeld wordt met de andere systemen. Voor het laatste is een intern trainingsprogramma IT/digitaal samenwerken uitgevoerd.

Informatiebeveiliging

Binnen Groningen Seaports is een cyber information security officer (CISO) functie aanwezig (0,4 fte). De Ciso heeft een sleutelrol in informatiebeveiliging en gegevensbescherming. De belangrijkste activiteiten in 2019 waren:

1. Inspelen op actuele dreigingen;
2. Uitvoeren van proceduremeldingen en afhandeling van datalekken;
3. Vaststellen van het informatiebeveiligingsbeleid en gebruik van wachtwoorden;
4. Vergroten van bewustwording en kennis van medewerkers op gebied van cyber security;
5. Adviseren op gebied van informatiebeveiliging bij aanschaf van nieuwe informatiesystemen.

Verbondenheid en betrokkenheid bij de organisatie

Preventief medisch onderzoek

In 2019 hadden de medewerkers van Groningen Seaports de gelegenheid om deel te nemen aan een gezondheidsonderzoek. Ongeveer de helft van de medewerkers heeft hiervan gebruik gemaakt.

Opleiding en training

De wereld wordt steeds digitaler en van medewerkers wordt in toenemende mate digitale vaardigheid gevraagd. Deze ontwikkeling vindt ook binnen Groningen Seaports plaats. Medewerkers zijn in 2019 voor de verschillende systemen, pakketten en veranderingen getraind om hiermee te kunnen werken. Hiermee is ook de digitale samenwerking mogelijk gemaakt. Daarnaast hebben alle medewerkers deelgenomen aan een interactieve workshop ter voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet.

Ondernemingsraad en vakbonden

De directie heeft regelmatig overleg gevoerd met de ondernemingsraad. Het jaar 2019 stond voor de ondernemingsraad voor een belangrijk deel in het teken van de nieuwe organisatie-indeling en van voorgenomen deelnemingen. De ondernemingsraad had een rol in het meedenken en adviseren over de keuzes en verbeterlagen die de directie wil gaan maken. De ondernemingsraad heeft tweemaal vergaderd met de Raad van Commissarissen. De directie was verder in gesprek met de vakbonden over de aanpassingen in de CAO, functiewaardering en de beoordelingssystematiek. De ondernemingsraad fungeert daarin als klankbord voor de vakbonden. In december 2019 is na verkiezingen een nieuwe ondernemingsraad geïnstalleerd.

5. Financiën

Rendement en risico

Een solide en bestendige financiële huishouding is cruciaal voor het behalen van de doelen. Groningen Seaports streeft daarom naar een marktconform financieel rendement. Bij het maken van businesscases wordt daarbij nauwlettend gekeken naar de maatschappelijke doelstelling van het bedrijf. Groningen Seaports legt voor- en achteraf verantwoording af over hoe positieve en negatieve afwijkingen op het beoogde financieel rendement samenhangen met de beoogde maatschappelijke doelstellingen zoals werkgelegenheid en duurzaamheid.

Projecten

De infrastructurele projecten van Groningen Seaports zijn binnen de afgesproken financiële rendementseisen afgesloten. De aandeelhouder wil dat werkgelegenheid als publieke doelstelling explicieter naar voren komt. Hiermee wordt nadrukkelijker invulling gegeven aan de missie van Groningen Seaports: ‘op verantwoorde en duurzame wijze de economische activiteiten – en dus de werkgelegenheid stimuleren’.

Groningen Seaports wil evenwicht brengen in de publieke doelstelling en het financieel (marktconform) rendement. De aandeelhouders van Groningen Seaports zijn bereid het deel van het marktconforme rendement, dat in een private omgeving als dividend zou worden uitgekeerd (ongeveer de helft), in te zetten als afslag op het financieel rendement, om business cases ten behoeve van het publieke belang rond te krijgen. Daarbij dient dan wel steeds heldere verantwoording voor- en achteraf plaats te vinden ten aanzien van de bijdrage aan de doelstellingen. Met deze ontwikkeling komt er meer aandacht voor maatschappelijk rendement en is er meer ruimte voor investeringen in duurzaamheid en werkgelegenheid.

Risicomanagement

Het beleid dat Groningen Seaports voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in een beleidsstuk waarin de werkwijze hiervan wordt beschreven. Het uitgangspunt daarbij is:

‘Continu actueel inzicht verkrijgen in de risico’s die we lopen bij het behalen van onze doelstellingen en het uitvoeren van onze processen, en met dit inzicht de risico’s zodanig beheersen en beheren dat uitvoering van onze processen en de realisatie van onze doelen niet in gevaar komt.’

Beheersing

Voor beheersing van risico’s hanteert Groningen Seaports het ‘three lines of defence model’. De eerste linie bestaat uit directie, MT en lijnmanagement. Zij zijn verantwoordelijk voor het onderkennen, beheersen en eventueel bewust accepteren van risico’s. De tweede linie bestaat uit control, risicomanagement en juridische zaken. Zij treden op als sparringpartner voor de eerste linie en ondersteunen bij de dagelijkse beheersing van risico’s. De derde linie wordt gevormd door de Interne Audit Functie (IAF). Vanuit een objectieve en onafhankelijke positie toetst deze de beheersingsconstructie die door de eerste en tweede lijn is gevormd.

De (IAF) is daarmee niet verantwoordelijk voor risicomanagement, maar vormt een oordeel over de kwaliteit en effectiviteit ervan. De IAF voert onderzoeken uit naar governance, risicomanagement en interne beheersing van processen en is verantwoordelijk voor de voortgangsrapportage van het actieplan (uitkomsten van het onderzoek) en de toetsing van de door het management geïmplementeerde verbeteracties.

Risicoreserve

Waar de mogelijkheden tot beheersing van risico’s gering zijn, zal er bij een incident sprake zijn van directe impact op het eigen vermogen. Om ervoor te zorgen dat de bedrijfsvoering van Groningen Seaports niet in gevaar komt, is hiervoor een risicoreserve gevormd.

Onderstaand een opsomming van de risico's zoals deze zijn vastgesteld:

Tabel 3: Vastgestelde risico's

Risico	Kans (eens per x jaar)	Gevolg (in miljoen €)
Deel klantenportefeuille gaat failliet	5	1,8
Dijkdoorbraak/Dijkoverschrijding	4.000	50,0
Extreme weersomstandigheden	20	4,5
Aanwezigheid vervuilde grond	5	4,5
Ernstig milieu-incident	50	5,0
Verontreiniging baggerspecie	15	3,1
Aanvaring van een schip met kade	25	5,0
Vergunning Eems wordt ingetrokken	20	7,5
Stremming haven (verkeerde aanwijzing verkeersleiding)	200	35,0
Verzakking kade	20	10,0

Op basis van de actualisatie, uitgevoerd door Groningen Seaports en gevalideerd door AON Global Risk Consulting, hanteert Groningen Seaports een grote mate van financiële zekerheid, namelijk 99,5%, en een lage risicobereidheid. Doorberekening van de scenario's laat zien dat er een buffer benodigd is van € 27 miljoen.

Monitoring

Met het geheel aan werkzaamheden dat Groningen Seaports uitvoert in het kader van risicobeheersing is het van belang de overkoepelende rol verder uit te werken. Risicomanagement is bedrijfsbreed verankerd zoals in het paragraaf 'Beheersing' is beschreven en daarmee heeft het principe van de 'three lines of defence model' gestalte gekregen. Voor de eerdergenoemde risico's zijn voor zover mogelijk beheersmaatregelen getroffen die in tabel 4 zijn vermeld. Monitoring en actualisatie van de risico's en de beheersmaatregelen vinden continu plaats.

Tabel 4: Risicoprofiel

Groepsrisico		Beheersmaatregel
Financieel	Faillissement klanten	Vooraf solvabiliteitscheck en volgen
		Holdinggarantie vragen
	Faillissement deelneming	Toetsen deelnemingen a.d.h.v. beleid
Organisatie	Aanvaring schip en stremming haven	Verkeersmanagementsysteem
		Nautische begeleiding
	Onjuist ontwerp/bestek	Kompas projectmanagement
		Aansprakelijkheidslimitering bestekmaker verhogen
	Falen infrastructuur	Assetmanagement invoeren
Juridisch		Structureel inspecteren
	Vervuilde grond	Contractuele borging
		T0-meting en monitoring
	Ernstig milieu-incident	Milieuverzekering, vergunning en inspectie
	Intrekken stortvergunning	Duurzaam waterbodembeheer
Technisch		Onderzoeken slibtoepassingen
	Bodembeschadiging Jack-up-schepen	Controleberekening vooraf/monitoring
		Ligplaats vaststellen
	Uitval ICT/internet	Redundantie systemen en glasvezel
		Back-up en recovery procedure

Risicogroepen

Het profiel en de bereidheid van de binnen Groningen Seaports bekende risico's zijn onderzocht. De hantering van een lage mate van risicobereidheid is een leidraad voor het al dan niet nemen van maatregelen ter beheersing van de risico's.

Organisatierisico's

Organisatierisico's op het gebied van projecten worden beheerst door richtlijnen die zijn vastgelegd in Groningen Seaports-Kompas. Daarnaast heeft de organisatie met assetmanagement een middel in handen om uitval en kosten van assets beter te beheersen. Juridische risico's zijn binnen Groningen Seaports veelal te herleiden naar veranderende wetgeving. Om vroegtijdig op deze ontwikkelingen in te spelen wordt getracht het effect van deze veranderingen te beperken.

Technische risico's

De technische risico's worden door de organisatie met grote regelmatigheid geëvalueerd of het daarbij gaat om kadebelasting, ICT of brandgevaar. De komst van nieuwe schepen als kraanschepen zijn hiervan een voorbeeld waarop Groningen Seaports moet inspringen en haar risicobereidheid moet vaststellen. Op ICT-gebied wordt hard- en software toekomstbestendig gemaakt. Tevens wordt de digitale veiligheid gewaarborgd.

Financiële risico's

Het beleid ter afdekking van financiële risico's is in het Treasurystatuut vastgelegd en kent een aantal doelstellingen. Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Het verkrijgen en handhaven van toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities en bescherming van de organisatie tegen ongewenste financiële risico's. Het beleid wordt ondersteund door het realiseren van adequate informatiestromen. De belangrijkste en meest relevante risico's voor Groningen Seaports worden hieronder beschreven.

Renterisico

In 2016 is de herfinanciering van Groningen Seaports gerealiseerd. Een groot gedeelte van de kasgeldleningen is daarbij omgezet in langlopende leningen van in totaal € 185 miljoen. Het renterisico is per ultimo 2019 voor ongeveer 70% van het vreemd vermogen afgedekt. Hiermee is de continuïteit van de financiering gegarandeerd. Voor afdekking van het renterisico is een derivaat afgesloten. € 135 Miljoen van de langlopende leningen samen met de kasgeldleningen wordt volledig geborgd door de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports. Daarnaast is er een borgstelling van de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports voor de collaterale storting die uit hoofde van het derivaat moet worden gedaan. In 2019 kon in lijn met de aandeelhoudersstrategie een langlopende lening met een hoofdsom € 50 miljoen worden omgezet van geborgde financiering naar een financiering op eigen boek.

Liquiditeitsrisico

Voor beheersing van dit risico worden periodiek liquiditeitsbegrotingen opgesteld en door tussentijdse monitoring eventueel bijgesteld. In de liquiditeitsbegrotingen wordt rekening gehouden met beperkte beschikbaarheid van liquide middelen waaronder bankgaranties en de margin call met betrekking tot het afgesloten derivaat. Voor een toelichting op de liquiditeitsrisico's van de renteswap wordt verwezen naar de toelichting op de renteswap (zie deel II).

Kredietrisico

Groningen Seaports handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid van deze partijen te controleren. Tevens zijn er richtlijnen opgesteld om de omvang van het kredietrisico bij elke financiële instelling en debiteur te beperken. Bovendien bewaakt Groningen Seaports voortdurend haar vorderingen en hanteert de vennootschap een strikte aanmaningsprocedure. Door de bovenstaande maatregelen is het kredietrisico voor Groningen Seaports beheersbaar. Binnen de vennootschap zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico.

Impairment

Groningen Seaports beoordeelt per balansdatum of een materieel actief of groep van materiele vaste activa een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Op grond van informatie uit externe bronnen en interne bronnen zijn er geen aanwijzingen bekend dan wel waarschijnlijk dat sprake is van een bijzondere waardevermindering. Een impairment toets heeft derhalve niet plaatsgevonden.

Coronavirus (COVID-19)

De recente uitbraak van het coronavirus (COVID-19) heeft invloed op de wereldeconomie, als ook op de omgeving waarin Groningen Seaports opereert en daarmee op haar financiële positie en resultaten, bijvoorbeeld door mogelijke vermindering van scheepvaart(gerelateerde) opbrengsten en opbrengsten uit terreinen. Groningen Seaports focust zich op de kerntaken. Dit betekent dat wordt ingezet op het operationeel houden van de havens en havenactiviteiten, waardoor bedrijven in staat worden gesteld hun activiteiten te continueren.

Financieel

Het resultaat voor belastingen in 2019 is uitgekomen op € 1,5 miljoen (2018: € 2,0 miljoen). Ten opzichte van de gerealiseerde bedrijfsopbrengsten 2018 is sprake van een daling van de opbrengsten van ca. € 7,5 miljoen. Het belangrijkste effect is de daling uit hoofde van de grondverkopen (ca. € 6,4 miljoen lager).

Ten opzichte van de gerealiseerde bedrijfslasten 2018 is sprake van een daling van de lasten van ca. € 7,4 miljoen. Dit wordt voornamelijk verklaard door lagere project- en transactie gerelateerde kosten van € 6,5 miljoen als gevolg van minder afboeken van verkochte gronden naar de kosten.

De grootste infrastructurele investeringen in 2019 betroffen de aanpassing van de Wilhelminakade Noord, de ophoging van gronden op het Energypark-west in de Eemshaven en de aanleg van de ringweg Emmapolder-Borkumkade. De investeringsomvang kwam in 2019 met € 7,1 miljoen ruim lager uit dan in 2018 (€ 35,1 miljoen) omdat in 2018 omvangrijke grondaankopen hebben plaatsgevonden.

In 2019 is een negatieve operationele kasstroom gerealiseerd van € 18,8 miljoen (2018: € 10,9 miljoen positief). Met name de bijstorting voor de Credit Support Annex (CSA) ter hoogte van € 34 miljoen in verband met de negatieve waarde van het derivaat heeft geleid tot een negatieve operationele kasstroom. Ter financiering van de operationele kasstroom en de investeringskasstroom is in totaal € 13 miljoen aan additionele (kasgeld)leningen aangetrokken. Tevens is er een afname van de liquide middelen ter hoogte van € 9 miljoen.

De current ratio bedraagt circa 0,66. Deze liquiditeitsratio is gedaald omdat in 2020 een langlopende lening zal worden afgelost en daarom onder de kortlopende schulden is opgenomen. Gelet op de mogelijkheid tot geborgde kasgeldfinanciering is de liquiditeit toereikend. De solvabiliteitsratio is per ultimo 2019 41,2% (2018: 41,8%). Stabiel maar iets lager dan vorig jaar als gevolg van investeringen en de bijstorting voor de CSA waarvoor vreemd vermogen is aangetrokken.

Financieel meerjarenplan 2020–2024

De cijfers met betrekking tot resultaten en kasstromen zijn ontleend aan het Bedrijfsplan 2020–2024. Uit het financieel meerjarenplan blijkt dat er voor de jaren 2020 tot en met 2024 negatieve resultaten worden verwacht.

Bedragen x €1.000

Tabel 5: Financieel meerjarenplan 2020-2024

Omschrijving	2020	2021	2022	2023	2024
Resultaat voor belastingen	-3.842	-2.773	-450	326	-213
Afschrijvingen	9.474	9.771	9.756	10.043	10.198
Mutatie vlottende activa	416	438	433	429	429
Mutatie reserves & voorzieningen	1.163	318	318	318	318
Bouwwrente	-36	-110	-439	-310	0
Operationele kasstroom	4.849	7.644	9.619	10.806	10.732
Investeringskasstroom	-37.748	-30.809	-15.971	-4.754	-1.842
Financieringskasstroom	32.899	23.165	6.352	-6.053	-8.890

De voornaamste oorzaak van de negatieve resultaten is de onverwachte impasse in geheel Nederland na de uitspraak van de Raad van State d.d. 29 mei 2019 over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Deze ontwikkeling heeft de uitgifte van terreinen en de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsvestigingen nagenoeg stilgelegd. Uitgangspunt van het Bedrijfsplan 2020-2024 is dat vanaf medio 2021 een werkbare oplossing zal zijn gevonden voor de PAS problematiek. Op basis van deze verwachting wordt vanaf medio 2021 een toename verwacht van de erfpachtopbrengsten, alsmede de hiermee samenhangende omzet uit scheepvaart. In samenhang met deze verwachte omzetsijging staat tevens een aantal substantiële investeringen in kades en infrastructuur gepland. In de begrote resultaten is geen rekening gehouden met opbrengsten door grondverkopen.

Indien vestiging van een nieuw bedrijf geschiedt door middel van een grond-verkoop-transactie in plaats van erfpacht, zal de (eenmalige) invloed op het resultaat substantieel zijn.

Gegeven de onzekerheden en verdergaande ontwikkelingen rond het coronavirus (COVID-19) kan Groningen Seaports geen betrouwbare schatting geven van de impact daarvan op de financiële resultaten.

Verslag van de Raad van Commissarissen Groningen Seaports 2019

Inleiding

De Raad van Commissarissen (RvC) heeft kennisgenomen van het verslag van de directie over het boekjaar 2019. De jaarrekening is opgesteld door de directie en de RvC en gecontroleerd door EY. De auditcommissie van de RvC heeft de jaarrekening uitvoerig besproken met de CFO en EY. Vervolgens heeft de RvC de jaarrekening met de directie besproken en heeft EY de jaarrekening van een goedkeurende controleverklaring voorzien. Op 7 mei 2020 wordt de jaarrekening tijdens de Algemene vergadering ter vaststelling door, en aan de aandeelhouders voorgelegd.

De RvC kijkt op 2019 terug als een jaar waarin de koers van het bedrijf onder leiding van een nieuwe directie steeds meer gestalte krijgt en dat er meer dan voorgaande jaren aandacht is voor de energietransitie voor een verdere verduurzaming en vergroening van de industrie en energiesector in de havens, mede door de afspraken rondom het klimaatakkoord en de uitvoering van de aandeelhouderstrategie en de doelstellingen in de Havenvisie 2030.

De RvC stelt de Algemene vergadering van aandeelhouders voor om de jaarrekening van Groningen Seaports over 2019 vast te stellen, kwijting en decharge te verlenen aan de directie van Groningen Seaports voor het door hen in 2019 gevoerde beleid en kwijting en decharge te verlenen aan de commissarissen voor het door hen in 2019 uitgeoefende toezicht.

A. Strategie en toezicht

Bijeenkomsten Raad van Commissarissen (RvC)

De RvC houdt toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en staat de directie met raad ter zijde. De RvC kijkt bij de vervulling van zijn taak naar het belang van de vennootschap. De RvC neemt daarbij ook de relevante maatschappelijke aspecten in aanmerking. De wijze waarop de RvC zijn taak uitoefent, is vastgelegd in de statuten van Groningen Seaports en het door de aandeelhouder vastgestelde Reglement van de RvC. In dit verslag licht de RvC toe hoe de toezichtrol het afgelopen jaar is ingevuld.

In 2019 heeft de RvC zeven keer vergaderd, waarvan één keer telefonisch. Alle commissarissen zijn, op een enkele uitzondering na, bij alle vergaderingen aanwezig geweest. De RvC heeft één vaste commissie, de auditcommissie. Naast de reguliere vergaderingen heeft de RvC in mei 2019 tijdens een heisessie gesproken over strategische ontwikkelingen op het gebied van biomassa en hernieuwbare grondstoffen, waterstof en datacentra.

Hoofdpunten van aandacht

Vennootschapsbelasting zeehavens

Eind 2019 is nog niet duidelijk hoe de uitspraak door het Europese Hof op 25 oktober 2017 doorwerkt in de belastingheffing en welke effecten deze heeft op de onderneming. De RvC heeft net als in 2018 nauwgezet de voortgang van het dossier vennootschapsbelasting (VPB) gevolgd, omdat belastingheffing grote gevolgen kan hebben op de liquiditeit en de exploitatie van de onderneming. In de jaarrekening 2019 is de thans meest gerede schatting van de directie opgenomen, die gegeven de stand van zaken met betrekking tot de afstemming met de Belastingdienst, onzeker is. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de toelichting op de fiscale positie in de jaarrekening.

Besluiten

De RvC heeft in 2019 vier directiebesluiten voor grondtransacties goedgekeurd. Er is één besluit voor een grondtransactie doorgeleid voor goedkeuring door de aandeelhouder.

Strategische onderwerpen en projecten

De RvC heeft zich in de loop van 2019 een aantal malen nadrukkelijk bezig gehouden met strategievorming. Daarbij is ook gesproken over de vertaling van de strategie naar de verdere ontwikkeling van de organisatie. Hiermee is een basis gelegd om een aantal strategische onderwerpen verder uit te werken.

Deze zullen door de directie worden uitgewerkt en voor goedkeuring worden voorgelegd aan de RvC. De uitwerkingen zullen worden afgestemd met de aandeelhouder. Een overzicht:

- De RvC heeft met de directie een discussie gevoerd over het aangaan van deelnemingen, de inzet van de verkoopopbrengsten en over de verbetering van de exploitatie van de onderneming waarbij de adviezen van de RvC door de directie zijn meegenomen voor verdere uitwerking;
- Er is veel aandacht besteed aan de mogelijkheden voor de komst van nieuwe bedrijven en over de ontwikkeling van bestaande bedrijven, aan gebiedsontwikkeling en -uitbreiding en aan strategische grondaankopen;
- De RvC heeft zich laten bijpraten over de ontwikkelingen met betrekking tot de ontwikkeling van het Chemport Innovation Center, de Industrietafel Noord-Nederland en de stikstofproblematiek.

Financiële rapportage

De directie verstrekt de RvC kwartaalrapportages waarin de actuele financiële resultaten zijn opgenomen, die afgezet zijn tegen het budget voor 2019, de jaarverwachting 2019 en tegen de resultaten van 2018. In de auditcommissie en de RvC is hierover gesproken. Er is aandacht besteed aan de operationele kosten en resultaten, de rendementsontwikkeling en de financierings- en liquiditeitspositie van de onderneming en aan het streven naar een resultaat neutrale exploitatie. Overige onderwerpen die aan de orde kwamen zijn: de acties die worden genomen bij tegenvallende resultaten en de aandacht voor risicomanagement.

Jaargesprek met de directie

In het kader van de werkgeversrol van de RvC hebben voorzitter Bruggeman en lid Meijer een jaargesprek gevoerd met de directie afzonderlijk.

B. Kwaliteitsborging

Samenstelling en taakverdeling van de RvC

De verhouding man/vrouw in de RvC is ultimo het boekjaar drie mannelijke en twee vrouwelijke leden. Alle leden hebben de Nederlandse nationaliteit. De RvC bestaat ultimo 2019 uit de volgende leden:

- De heer L.C. (Bert) Bruggeman
- De heer H. (Herman) Roose (voordracht Ondernemingsraad)
- De heer J. (Joop) Atsma (voordracht provincie Groningen)
- Mevrouw D. (Dertje) Meijer (voordracht gemeente Delfzijl)
- Mevrouw J. (Jantje) Schiphorst (voordracht gemeente Eemsmond⁸).

Binnen de RvC bekleedt de heer Bruggeman de functie van voorzitter. De RvC wordt ondersteund door de secretaris van de vennootschap. Commissarissen worden benoemd voor een periode van 4 jaren en kunnen eenmaal worden herbenoemd.

Aftreden en benoemingen

Bij de benoeming van zijn leden streeft de RvC naar een complementaire samenstelling wat betreft kennisgebieden en een zo divers mogelijke verdeling van zetels. De RvC was in 2019 het gehele jaar op volle sterkte. De heren Bruggeman en Roose vervullen het commissariaat voor de tweede termijn, de dames Meijer en Schiphorst en de heer Atsma voor de eerste termijn. Alle leden van de RvC zijn onafhankelijk in de zin van de Corporate Governance Code.

Permanente educatie

Nieuwe commissarissen ontvangen alle bedrijfsrelevante informatie en worden geïntroduceerd in de activiteiten binnen het havengebied. Daarnaast worden de commissarissen regelmatig bijgepraat over actuele ontwikkelingen. De RvC heeft dit jaar twee bedrijfsbezoeken afgelegd.

Zelfevaluatie

De RvC evalueert regelmatig haar functioneren als geheel en van de individuele leden en de wijze van toezicht houden door de voltallige raad en van de auditcommissie.

⁸ De gemeente Eemsmond is na de herindeling onderdeel geworden van de gemeente Het Hogeland

Dit komt ook terug bij de tussentijdse contacten en mondelinge evaluaties tussen de leden buiten de formele vergaderingen, passend bij het streven van de RvC naar voortdurende verbetering. In september 2019 heeft de RvC een zelfevaluatie uitgevoerd welke de RvC helpt haar samenstelling en rol te optimaliseren.

Ondernemingsraad

De RvC en de Ondernemingsraad (OR) hebben in 2019 twee maal met elkaar gesproken. Bij dit overleg waren de voorzitter van de RvC en de voorzitter van de auditcommissie aanwezig. De RvC heeft het overleg als constructief en informatief ervaren. Besproken is de algemene gang van zaken van Groningen Seaports en de organisatieontwikkeling.

Algemene vergadering en aandeelhouder

De RvC had in 2019 op regelmatige basis een goed contact met de aandeelhouder. De enig aandeelhouder van Groningen Seaports is de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports. In de Algemene vergadering van Aandeelhouders op 15 maart 2019 is door de aandeelhouder de jaarrekening over 2018 vastgesteld en is over dat boekjaar decharge verleend aan RvC en directie. Verder is de RvC op uitnodiging aanwezig geweest bij en heeft deelgenomen aan vergaderingen van het Algemeen Bestuur (AB) van de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports waar werd besloten over het stemrecht van de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports als aandeelhouder van de vennootschap. Tevens zijn de Dagelijks Bestuursleden van de Gemeenschappelijke Regeling Groningen Seaports op uitnodiging aanwezig geweest bij enkele informele overleggen van RvC en directie. De voorzitter van de RvC heeft regelmatig voortgangs- en agenda overleggen gevoerd met de directie. Ook heeft de voorzitter van de RvC op incidentele basis individuele gesprekken gevoerd met leden van het management team.

Commissies

In lijn met de gedachten rond de professionalisering van intern toezicht en uitvoering van de governance-richtlijnen functioneert binnen de RvC een auditcommissie conform een door de RvC vastgesteld reglement. De auditcommissie heeft een adviserende functie voor de RvC. De auditcommissie bestaat uit de heer H. Roose (voorzitter en financieel expert binnen de RvC) en mevrouw J. Schiphorst (financieel expert). De auditcommissie ziet toe op interne risicobeheersings- en controlesystemen, de financiële informatieverschaffing door de directie en op de rol van de interne auditfunctie. Ook let de auditcommissie erop dat de aanbevelingen van de accountant worden opgevolgd en beoordeelt de commissie het beleid m.b.t. ICT. In 2019 heeft de auditcommissie vijf keer vergaderd. Ze heeft de jaarrekening besproken in aanwezigheid van de accountant, de kwartaalrapportages, het auditplan en de voorgenoemde transacties besproken en hierover geadviseerd aan de RvC, alsmede over de begroting en het bedrijfsplan. Tevens heeft de auditcommissie overleg gehad met de externe accountant. In 2019 is de auditcommissie geïnformeerd over de gesprekken met de Belastingdienst betreffende de vennootschapsbelastingverplichting. Bij deze vergaderingen is standaard ook de CFO van Groningen Seaports aanwezig geweest.

Beloningsbeleid

De bezoldiging van de directie en RvC valt binnen de normen van de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector en wordt jaarlijks geïndexeerd. Deze norm geldt overigens wettelijk niet voor Groningen Seaports, maar is door de aandeelhouder als uitgangspunt aangegeven.

Dankwoord

De RvC bedankt de medewerkers en directie voor het vele werk dat in 2019 met succes is verricht. De gesprekken die de leden individueel of als RvC in de organisatie hebben gevoerd zijn open en transparant geweest. Veel aandacht is daarbij besteed aan een robuuste en toekomstbestendige financiële basis onder de vennootschap. De RvC wil zich met de organisatie richten op een toekomst waarin met vertrouwen wordt gewerkt aan de realisatie van de doelstellingen van Groningen Seaports.

Bert Bruggeman

Voorzitter Raad van Commissarissen Groningen Seaports

Hoofd- en nevenfuncties leden Raad van Commissarissen 2019

Dhr. L.C. (Bert) Bruggeman

Hoofdfunctie

- Toezichthouder en adviseur

Nevenactiviteiten

- Voorzitter Raad van Toezicht Noordwest Ziekenhuisgroep Alkmaar/Den Helder
- Vicevoorzitter Raad van Toezicht Stichting Dimence Groep Deventer
- Lid Raad van Commissarissen Brightland Maastricht Health Campus B.V.

Dhr. H. (Herman) Roose

Hoofdfunctie

- CEO/ Steel Tower Europe Group B.V.
- Algemeen directeur/aandeelhouder THR Marine B.V.

Nevenactiviteiten

- Lid Raad van Advies H&S Groep (tot juli 2019)
- Bestuurslid Stichting Drenthe Kunst Cultuur & Natuur
- Bestuurslid Stichting Noordelijk Cultuur Fonds

Dhr. J. (Joop) Atsma

Hoofdfunctie

- Lid Eerste Kamer der Staten-Generaal

Nevenactiviteiten

- Voorzitter Stichting Brancheorganisatie Kalversector (SBK)
- Voorzitter Vereniging van Tankopslagbedrijven (VOTOB)
- Voorzitter Stichting TVM Foundation
- Voorzitter vereniging SPaVO Surhuisterveen
- Voorzitter Stichting Fraude Aanpak Detailhandel en Afrekenen met Winkeldieven
- Lid Raad van Advies Arriva

Mw. D. (Dertje) Meijer

Hoofdfunctie

- Directeur Coöperatie i.o. Food Center Amsterdam

Nevenactiviteiten

- Lid bestuur Amsterdam Museum Fonds
- Lid Raad van Advies Jinc
- Lid Raad van Advies Emma at work
- Bestuurslid Ubbo Emmiusfonds RUG
- Lid Outer Circle Van Ede & Partners

Mw. J. (Jantje) Schiphorst

Hoofdfunctie

- CFO NDC Mediagroep

Nevenactiviteiten

- Commissaris Economic Board Groningen
- Bestuurslid VNO-NCW en MKB-Groningen.

Deel 2: JAARREKENING

A. Balans

Voor winstbestemming

Bedragen x € 1.000

	Ref.	31-12-2019	31-12-2018
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	462.964	466.830
Financiële vaste activa	2	3.032	3.119
Totaal Vaste activa		465.996	469.949
Vlottende activa			
Vorderingen	3	86.308	62.514
Liquide middelen	4	4.011	13.041
Totaal Vlottende activa		90.319	75.555
TOTAAL ACTIVA		556.315	545.504
PASSIVA			
Eigen Vermogen			
Geplaatst aandelenkapitaal	5	198.058	198.058
Overige reserves	5	29.804	27.827
Resultaat verslagjaar	5	460	1.558
Totaal Eigen Vermogen		228.322	227.444
Voorzieningen	6	7.954	8.261
Langlopende schulden	7	183.256	219.606
Kortlopende schulden	8	136.783	90.194
TOTAAL PASSIVA		556.315	545.504

B. Winst-en-verliesrekening

Bedragen x € 1.000

	Ref.	2019	2018
Bedrijfsopbrengsten			
Netto omzet	9	33.882	41.133
Overige opbrengsten	10	3.158	3.369
Totaal Bedrijfsopbrengsten		37.041	44.502
Bedrijfslasten			
Salarissen	11	7.428	7.739
Sociale lasten	11	1.773	1.729
Afschrijvingen	12	9.050	8.684
Overige kosten	13	9.457	16.980
Totaal Bedrijfslasten		27.708	35.133
OPERATIONEEL RESULTAAT		9.333	9.369
Resultaat Deelnemingen	14	-401	-319
Financiële baten en lasten			
Financiële baten	15	181	487
Financiële lasten	15	-7.598	-7.526
Totaal Financiële baten en lasten		-7.417	-7.039
RESULTAAT VOOR BELASTINGEN		1.514	2.010
Belastingen	16	1.054	452
NETTO RESULTAAT NA BELASTINGEN		460	1.558

C. Overzicht van het totaalresultaat 2019

	Bedragen x € 1.000	
	2019	2018
Nettoresultaat na belastingen	460	1.558
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen	-	-
Totaalresultaat	460	1.558

D. Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

	2019	2018
Operationeel bedrijfsresultaat	9.333	9.369
Afschrijvingen	9.049	8.684
Mutatie werkkapitaal	-25.692	115
Mutatie voorzieningen / deelnemingen	-1.609	211
Uit bedrijfsactiviteiten	-8.919	18.379
Ontvangen rente	86	128
Betaalde rente	-8.433	-7.631
Betaalde vennootschapsbelasting	-1.578	
	-9.925	-7.503
Kasstroom uit operationele activiteiten	-18.844	10.876
Investeringsactiviteiten		
Investerings in materiele vaste activa	-7.233	-36.381
Desinvesteringen in materiele vaste activa	1.623	7.899
Bijdragen derden	322	6.137
Investerings in financiële vaste activa	-620	-827
Desinvesteringen in financiële vaste activa	2.672	1.810
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-3.236	-21.362
Financieringsactiviteiten		
Ontvangsten uit leningen	39.800	35.600
Aflossingen leningen	-26.750	-25.250
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	13.050	10.350
Mutatie liquide middelen	-9.030	-136
Saldo liquide middelen begin verslagperiode	13.041	13.177
Saldo liquide middelen einde verslagperiode	4.011	13.041
Mutatie liquide middelen	-9.030	-136

E. Grondslagen van waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening

Verslaggevingskader

De jaarrekening over 2019 is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Stelselwijziging en aanpassing vergelijkende cijfers

Groningen Seaports heeft besloten om met ingang van boekjaar 2019 de planmatige onderhoudskosten inzake het baggeren van het Oosterhornkanaal niet langer via een voorziening groot onderhoud te verwerken. Groningen Seaports past sindsdien de componentenbenadering toe, waardoor deze onderhoudsbedragen als onderdeel van de materiële vaste activa worden geactiveerd, mits aan de activeringscriteria wordt voldaan. De reden voor de stelselwijziging is het tot stand brengen van een betere aansluiting met de waarderingsgrondslagen die worden gehanteerd voor de overige activa-categorieën. Aangezien IFRS uitsluitend de methode van de componentenbenadering kent, kan geconcludeerd worden dat dit eveneens aansluit bij internationale opvattingen.

De stelselwijziging is retrospectief vanaf het huidige boekjaar verwerkt per 1 januari 2019. De vergelijkende cijfers zijn derhalve niet aangepast. De verwerking is weergegeven in de toelichting op de voorziening groot onderhoud. Deze stelselwijziging betekent een vrijval van de voorziening groot onderhoud voor een bedrag van € 420.000 ten gunste van het eigen vermogen aan het begin van het verslagjaar en het niet langer doteren aan de voorziening groot onderhoud ad. € 140.000. De impact op de winstbelasting voor het huidige boekjaar bedraagt circa € 35.000 (hogere winstbelasting). Het verwachte effect van de stelselwijziging voor het resultaat in volgende boekjaren is € 140.000 (2020) respectievelijk € 140.000 (2021).

Activiteiten

Groningen Seaports is een naar Nederlands recht opgerichte Naamloze Vennootschap, statutair gevestigd te Delfzijl (KvK-nummer 58141057). De voornaamste activiteiten bestaan uit: het beheren, ontwikkelen en exploiteren van de havens in Delfzijl en de Eemshaven met bijbehorende haventerreinen en niet havengebonden terreinen, het aan derden uitgeven van deze terreinen, het ondersteunen van het Havenschap bij de uitoefening van haar taken, het verrichten of doen verrichten van alle andere werkzaamheden op industrieel, commercieel en financieel gebied. De jaarrekening is opgesteld op basis van het continuïteitsbeginsel.

Oordelen en schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van de grondslagen en de gerapporteerde waarde van de activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Lijst van kapitaalbelangen

Niet geconsolideerde maatschappijen en kapitaalbelangen, gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde:

- NV Ontwikkelingsmaatschappij Rail Service Centre Groningen (RSCG) - Groningen Railport te Veendam: 65,92%-deelneming (2018: 65,92%-deelneming);
- Fivelpoort Beheer bv te Delfzijl: 100%-deelneming (2018: 100%-deelneming);

Hoewel bovenstaande deelnemingen allen zijn gekwalificeerd als groepsmaatschappijen van Groningen Seaports, worden deze groepsmaatschappijen op grond van artikel 2:407 lid 1 BW niet geconsolideerd, omdat de gezamenlijke betekenis van deze groepsmaatschappijen te verwaarlozen is ten opzichte van Groningen Seaports als geheel.

Saldere

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover:

- een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen en het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met afschrijvingen en bijdragen van derden. De onder de materiële vaste activa opgenomen 'Materiële vaste activa in aanbouw' zijn opgenomen voor zover de prestatie door de tegenpartij is gerealiseerd.

De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten. In de vervaardigingsprijs van projecten wordt de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend opgenomen. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur.

De in erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs minus eventuele investeringssubsidies en indien van toepassing cumulatieve bijzondere waardeverminderingverliezen. In de jaren voor de verzelfstandiging werden de in erfpacht uitgegeven gronden gewaardeerd tegen eerste uitgifteprijs. Per verzelfstandigingsdatum (14 juni 2013) is verondersteld dat de boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden de historische kostprijs betreft ("deemed cost") rekening houdend met eventuele lagere opbrengstwaarde.

Het groot onderhoud van de activa wordt geactiveerd en afgeschreven op basis van de verwachte levensduur. De reguliere jaarlijkse onderhoudskosten worden op het moment van realisatie ten laste van het resultaat gebracht. Indien de verwachting omtrent de afschrijvings-methode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, worden zij als een schattingswijziging verantwoord. Een materieel vast actief wordt niet langer in de balans opgenomen na vervreemding of wanneer geen toekomstige prestatie-eenheden van het gebruik of de vervreemding worden verwacht. De bate of last die voortvloeit uit de desinvestering wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa

Groningen Seaports beoordeelt op elke balansdatum of een materieel vast actief of groep van materiële vaste activa een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Groningen Seaports onderkent één groep van materiële vaste activa/kasstroom genererende eenheden, namelijk de gezamenlijke havens van Delfzijl (zeehaven en de binnenhavens) en de Eemshaven.

Voor alle categorieën materiële vaste activa (kasstroom genererende eenheden) die tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs worden gewaardeerd, wordt bij aanwezigheid van objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen een impairmenttoets uitgevoerd.

Indien uit deze toets blijkt dat er sprake is van een bijzondere waardevermindering dan wordt de omvang van dit verlies bepaald en als bijzondere waardevermindering in de winst-en-verliesrekening verwerkt.

Terugneming

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingsverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingsverlies voor het actief zou zijn verantwoord.

Financiële vaste activa

Niet geconsolideerde deelnemingen waarin Groningen Seaports invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid worden tegen de vermogensmutatiemethode gewaardeerd. Overeenkomstig deze methode worden de deelnemingen in de balans opgenomen tegen het aandeel van Groningen Seaports in de nettovermogenswaarde vermeerderd met haar aandeel in de resultaten en haar aandeel in de directe mutaties in het eigen vermogen vanaf het moment van verwerving verminderd met haar aandeel in de dividenduitkeringen. In de winst-en-verliesrekening wordt het aandeel van Groningen Seaports in het resultaat van de deelnemingen opgenomen.

Indien de waarde van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, wordt deze methode niet langer toegepast en blijft de deelneming bij ongewijzigde omstandigheden op nihil gewaardeerd. Hierbij worden andere langlopende belangen in de deelneming die feitelijk worden aangemerkt als een onderdeel van de netto-investering, ook meegenomen. Indien en voor zover geheel of ten dele voor de schulden van de deelneming wordt ingestaan respectievelijk een feitelijke verplichting bestaat de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt zo nodig een voorziening opgenomen. Een vervolgens verkregen aandeel in de winst van de deelneming wordt pas weer verwerkt indien en voor zover het cumulatief niet-verwerkte aandeel in het verlies is ingelopen. De langlopende vorderingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderverschillen. Baten en lasten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt zodra de vorderingen aan een derde worden overgedragen of een bijzondere waardevermindering ondergaan, alsmede via het amortisatieproces.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde, vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs minus een eventuele benodigde voorziening voor oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder liquide middelen worden verstaan kasmiddelen en de tegoeden op bankrekeningen.

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit Geplaatst aandelenkapitaal, Overige reserves en Resultaat boekjaar.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd indien de groep op balansdatum een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft waarvan het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang betrouwbaar is te schatten.

De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Tenzij anders vermeld, worden voorzieningen gewaardeerd tegen nominale waarde. Deze grondslag van waardering geldt voor de opgenomen nazorg baggerspeciéstortplaatsen, geluidsisolatie, jubileum personeel, personele regelingen en sanering terreinen. Indien het waarschijnlijk is dat voor uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen een vergoeding van een derde zal worden ontvangen, wordt deze vergoeding gepresenteerd als een afzonderlijk actief.

Langlopende schulden

Bij de eerste opname van langlopende schulden worden deze opgenomen tegen reële waarde verminderd met de direct daaraan toe te rekenen transactiekosten. De langlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

De geamortiseerde kostprijs is het bedrag waarvoor een financieel actief of financiële verplichting bij de eerste verwerking in de balans wordt opgenomen, verminderd met aflossingen op de hoofdsom, vermeerderd of verminderd met de via de effectieve-rentemethode bepaalde cumulatieve amortisatie van het verschil tussen dat eerste bedrag en het aflossingsbedrag en verminderd met eventuele afboekingen (direct, dan wel door het vormen van een voorziening) wegens bijzondere waardeverminderingen of oninbaarheid.

Kortlopende schulden

De overige kortlopende schulden worden na de eerste waardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs volgens de effectieve-rentemethode. Winst of verlies worden in de winst-en-verliesrekening opgenomen zodra de verplichtingen niet langer op de balans worden opgenomen, alsmede via het amortisatieproces.

Financiële instrumenten

Groningen Seaports maakt gebruik van een afgeleid financieel instrument (renteswap) ter afdekking van de gelopen risico's betreffende renteschommelingen. Ten aanzien van het rentederivaat wordt hedge-accounting toegepast. In geval sprake is van kostprijs-hedge-accounting en voor zover sprake is van ineffectiviteit (de nominale waarde van de renteswap overstijgt de afgedekte positie, zijnde de te betalen rente over de toekomstige nog op te nemen kasgeldleningen), is de lagere marktwaarde van de renteswap tot waardering gebracht. De marktwaarde van de renteswap worden onder meer bepaald door de marktrente en de verwachte ontwikkeling daarvan in relatie tot de contractuele rente.

Derivaten met toepassing van kostprijs-hedge-accounting

De afdekkingen worden volgens kostprijs-hedge-accounting verwerkt, indien voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- documentatie van de algemene hedge-strategie, hoe de hedge-relaties passen in de doelstellingen van risicobeheer en de verwachting aangaande de effectiviteit van deze hedge-relaties;
- documentatie van de in het soort hedge-relatie betrokken hedge-instrumenten en afgedekte posities;
- verwerking van de ineffectiviteit in de winst-en-verliesrekening.

De afdekkingen die aan deze strikte voorwaarden voor hedge-accounting voldoen, worden als volgt verantwoord.

De waardering van het derivaat is afhankelijk van de afgedekte post en is als volgt:

- Indien de afgedekte (geamortiseerde) post tegen kostprijs in de balans wordt verwerkt, dan wordt ook het derivaat tegen kostprijs gewaardeerd
- Zolang de afgedekte post in de kostprijs-hedge nog niet in de balans is verwerkt, wordt ook het hedge-instrument niet geherwaardeerd. Indien de afgedekte post een monetaire post in vreemde valuta betreft, wordt het derivaat ook gewaardeerd tegen de contante koers op balansdatum. Indien het derivaat valuta-elementen in zich heeft, wordt het verschil tussen de contante koers die geldt op het moment van afsluiten van het derivaat en de termijnkoers waartegen het derivaat zal worden afgewikkeld, verdeeld over de looptijd van het derivaat.

De resultaatbepaling is als volgt:

- Op elke balansdatum wordt bepaald of er sprake is of is geweest van ineffectiviteit
- Indien de kritische kenmerken van het hedge-instrument en van de afgedekte positie niet aan elkaar gelijk zijn of zijn geweest, is dit een indicatie dat de kostprijs-hedge een ineffectief deel bevat
- Indien en voor zover de ineffectiviteit per balansdatum op cumulatieve basis in een verlies resulteert, wordt de ineffectiviteit verwerkt in de winst-en-verliesrekening
- Indien de afgedekte positie van een verwachte toekomstige transactie leidt tot een financieel actief of een financiële verplichting, dan worden de daarmee verbonden nog niet in het resultaat verwerkte winsten of verliezen in dezelfde periode(n) in de winst-en-verliesrekening verantwoord als waarin het verkregen actief/aangegane verplichting van invloed is op het resultaat. Indien wordt verwacht dat een (deel van een) verlies dat nog niet in de winst-en-verliesrekening is verwerkt, in de toekomst niet met een tegengestelde winst uit de afgedekte positie wordt gecompenseerd, dan wordt dit verlies direct in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Kostprijs-hedge-accounting wordt beëindigd indien:

- Het hedge-instrument afloopt, wordt verkocht, beëindigd of uitgeoefend. Het cumulatieve gerealiseerde resultaat op het hedge-instrument dat nog niet in de winst-en-verliesrekening was verwerkt toen er sprake was van een effectieve hedge, wordt afzonderlijk in de overlopende posten in de balans verwerkt tot de afgedekte transactie plaatsvindt
- De hedge-relatie niet meer voldoet aan de criteria voor hedge-accounting. Indien de afgedekte positie een in de toekomst verwachte transactie betreft, vindt de verwerking van de hedge-resultaten als volgt plaats:
 - Indien de verwachte transactie naar verwachting nog plaatsvindt, wordt hedge-accounting vanaf dat moment stopgezet. Het hiermee samenhangende cumulatieve resultaat op het hedge-instrument dat in de periode waarin de hedge effectief was buiten de winst-en-verliesrekening of off-balance was gehouden, blijft afhankelijk van de situatie off-balance of op de balans.
 - Indien de verwachte transactie naar verwachting niet meer plaatsvindt, wordt het hiermee samenhangende cumulatieve resultaat op het hedge-instrument dat in de periode waarin de hedge effectief was buiten de winst-en-verliesrekening of off-balance was gehouden, naar de winst-en-verliesrekening overgebracht.

Een financieel instrument wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen.

Leasing

De beoordeling of een overeenkomst (waaronder een erfpachtovereenkomst) een lease bevat, vindt plaats op grond van de economische realiteit op het tijdstip van het aangaan van het contract. Het contract wordt aangemerkt als een leaseovereenkomst als de nakoming van de overeenkomst afhankelijk is van het gebruik van een specifiek actief of de overeenkomst het recht van het gebruik van een specifiek actief omvat.

Groningen Seaports als lessee

Groningen Seaports is lessee ten aanzien van een aantal financial lease contracten. In geval van financiële leasing (waarbij de voor- en nadelen verbonden aan de eigendom van het lease-object geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen) worden het lease-object en de daarmee samenhangende schuld bij het aangaan van de overeenkomst in de balans verwerkt tegen de reële waarde van het lease-object op het moment van het aangaan van de leaseovereenkomst of, indien dit lager is, tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen. De initiële directe kosten van de lessee worden opgenomen in de eerste verwerking van het actief. De leasebetalingen worden gesplitst in rentelasten en aflossing van de uitstaande verplichting, waarmee een constante rentevoet wordt bereikt over de resterende netto-verplichting.

Het geactiveerd lease-object wordt afgeschreven over de kortste termijn van de leaseperiode of de gebruiksduur van het object, in geval er geen redelijke zekerheid is dat de lessee aan het einde van de leaseperiode eigenaar wordt. In geval van operationele leasing worden de leasebetalingen lineair over de leaseperiode ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht.

Groningen Seaports als lessor

Groningen Seaports is lessor ten aanzien van een aantal operational lease contracten.

Bij operationele lease worden de leasebaten op tijdsevenredige basis over de leaseperiode ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Initiële directe kosten worden toegerekend over de leaseperiode tegenover de leasebaten. De uitgegeven erfpachtcontracten worden gekwalificeerd als operationele leasing.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Netto-omzet

Onder netto omzet wordt verstaan de omzet die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd onder aftrek van kortingen en van over de omzet geheven belastingen. De omzet heeft voornamelijk betrekking op in rekening gebrachte havengelden, verkoop gronden en inkomsten uit exploitatie van terreinen en faciliteiten.

Scheepvaart

De opbrengsten uit hoofde van exploitatie van de havens (waaronder havengelden, kadegelden en ligplaatsgelden) worden toegerekend aan het jaar waarin de prestatie door Groningen Seaports is geleverd.

Exploitatie van terreinen

De opbrengsten uit hoofde van de exploitatie van terreinen (waaronder uitgifte van gronden in erfpacht, verhuur van gronden en verlening van opstalrechten) worden verwerkt naar rato van de verrichte prestaties.

Verkoop van gronden

Opbrengst uit verkoop van gronden wordt in de winst-en-verliesrekening verwerkt als alle belangrijke rechten op economische voordelen alsmede alle belangrijke risico's met betrekking tot de gronden zijn overgedragen aan de koper, het bedrag van de opbrengst op betrouwbare wijze kan worden bepaald en ontvangst van de opbrengst waarschijnlijk is.

Verlenen van diensten aan derden

Indien het resultaat van een transactie aangaande het verlenen van een dienst betrouwbaar kan worden geschat en ontvangst van de opbrengst waarschijnlijk is, wordt de opbrengst met betrekking tot die dienst verwerkt naar rato van de verrichte prestaties.

Rente

Renteopbrengsten worden tijdsevenredig in de winst-en-verliesrekening verwerkt rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde uitgaven komen, waarin de opbrengsten zijn gederfd dan wel waarin het exploitatietekort zich heeft voorgedaan. Subsidies en bijdragen met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en per saldo als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Kosten

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en overigens wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

Personeelslasten

De uit de arbeidsvoorwaarden voortvloeiende kosten voor salarissen, pensioenen en sociale lasten worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Rente

Rente wordt toegerekend aan de opeenvolgende verslagperioden naar rato van de resterende hoofdsom.

(Dis)agio en aflossingspremies worden als rentelast aan de opeenvolgende verslagperioden toegerekend zodanig dat tezamen met de over de lening verschuldigde rentevergoeding de effectieve rente in de winst-en-verliesrekening wordt verwerkt en in de balans de amortisatiewaarde van de schuld. Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd worden.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Indien extra wordt afgeschreven, wordt dit toegelicht. Indien sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt de omvang van het verlies (bijzondere waardevermindering) bepaald en in de winst-en-verliesrekening verwerkt in het jaar waarin de bijzondere waardevermindering haar oorsprong vindt.

Vennootschapsbelasting

Alle aandelen van Groningen Seaports worden gehouden door een publieksrechtelijk rechtspersoon (GR Havenschap Groningen Seaports). Op grond van art. 2 lid 3 en 7 van de wet op de Vennootschapsbelasting waren de activiteiten van Groningen Seaports tot en met 31 december 2016 vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting. Vanaf 1 januari 2017 is dit artikel vervallen en is Groningen Seaports wel vennootschapsbelastingplichtig.

Uitvloeisel van de invoering van de belastingplicht ingaande 1 januari 2017 is dat een fiscale openingsbalans naar de situatie per 1 januari 2017 moet worden opgesteld. De onderscheiden balansposten dienen op de fiscale openingsbalans te worden gewaardeerd naar de waarde in het economisch verkeer. Groningen Seaports is reeds geruime tijd doende om ten behoeve van de waardering van de balansposten informatie te verzamelen en op basis hiervan, mede met behulp van externe deskundigheid op het gebied van waardering en taxatie, te komen tot een bepaling van de waarde van de activa en passiva van Groningen Seaports per 1 januari 2017 in het economisch verkeer.

Uit de tot en met heden uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van het opstellen van de fiscale openingsbalans per 1 januari 2017 blijkt dat met name ten aanzien van de volgende balansposten (aanzienlijke) afwijkingen ontstaan ten opzichte van de commerciële waardering van deze posten op de balans per 31 december 2016 volgens de jaarrekening 2016:

Bedragen x € 1.000.000		
Balanspost	Referentie Toelichting	Commerciële boekwaarde per 1 januari 2017
1. Voorraad gronden (in erfpacht uit te geven/te verkopen)	1	32
2. In erfpacht uitgegeven gronden, Infrastructuur, Gebouwen, Materiële vaste activa in aanbouw en Overige activa	1	420
3. Voorziening Groot onderhoud infrastructuur	-	(15)
4. Marktwaaarde derivaat	G	-

Voor de in bovenstaand overzicht onder 1 t/m 3 genoemde balansposten is de waardering gebaseerd op een netto contante waarde berekening, welke afhankelijk is van uitgangspunten en veronderstellingen ten aanzien van onder meer de toekomstige kasstromen en de te hanteren disconteringsvoet (WACC). Om deze reden heeft de bepaling van de waarde in het economisch verkeer van deze balansposten soms een meer arbitrair karakter. Voor het onder 4 genoemde derivaat (zie ook onder hoofdstuk G, Niet in de balans opgenomen verplichtingen) is de waarde in het economisch verkeer relatief eenvoudig te bepalen op basis van marktinformatie.

De bepaling van de waarde in het economisch verkeer per separate balanspost zal voor "Marktwaaarde derivaat" leiden tot een passiefpost op de fiscale openingsbalans. Bepaling van de waarde in het economisch verkeer van de onder 1 t/m 3 genoemde balansposten zal naar de huidige inschatting leiden tot een hogere actiefpost op de fiscale openingsbalans die tenminste de passiefpost inzake "Marktwaaarde derivaat" compenseert. Uitgevoerde gevoeligheidsanalyses ten aanzien van de categorieën 1 t/m 3 laten zien dat in de bepaling van de fiscale waarden van deze categorieën thans aanzienlijke schattingsintervallen aanwezig zijn (indicatief € 300 miljoen).

Omdat de fiscale openingsbalans ten tijde van het opmaken van de jaarrekening 2019 nog onderwerp van bespreking is met de Belastingdienst, is in de jaarrekening 2019 de thans meest gerede schatting van de directie opgenomen. Deze schatting is onzeker gegeven de stand van zaken met betrekking tot de afstemming met de Belastingdienst. De thans meest gerede schatting leidt tot actieve en passieve belastinglatenties die naar verwachting gesaldeerd en gelijktijdig afgewikkeld kunnen worden. Het saldo van deze belastinglatenties wordt thans ingeschat op circa nihil, derhalve zijn geen belastinglatenties verantwoord in de jaarrekening 2019. Dientengevolge is in de jaarrekening 2019 voor het berekenen van de belastingen over het resultaat uitgegaan van het huidige geldende tarief voor de vennootschapsbelasting van 25 procent berekend over het resultaat voor belastingen, rekening houdend met hierin begrepen permanent vrijgestelde bedragen. Voor Groningen Seaports betreft dit de deelnemingsvrijstelling inzake Ontwikkelingsmaatschappij Rail Service Centrum Groningen en Fivelpoort, niet aftrekbare personeelskosten en de kosten die Groningen Seaports draagt voor de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports.

Acute belastingen

De belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat uitgaande van het geldende belastingtarief, rekening houdend met fiscaal vrijgestelde posten en geheel of gedeeltelijk niet-aftrekbare kosten. De belastingvorderingen en belastingverplichtingen worden gesaldeerd indien is voldaan aan de algemene voorwaarden voor saldering. Tussen de vennootschap en haar Nederlandse groepsmaatschappijen bestaat geen fiscale eenheid.

Latente belastingen

Voor alle belastbare tijdelijke verschillen tussen de commerciële en fiscale balanswaardering, wordt een latente belastingverplichting opgenomen. Voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen tussen de commerciële en fiscale balanswaardering en voor beschikbare voorwaartse verliescompensatie wordt een latente belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening. De latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden opgenomen onder de financiële vaste activa respectievelijk voorzieningen.

De waardering van latente belastingverplichtingen en -vorderingen wordt gebaseerd op de fiscale gevolgen van de door de vennootschap, per balansdatum, voorgenomen wijze van realisatie of afwikkeling van activa, voorzieningen, schulden of overlopende passiva. Hierbij wordt uitgegaan van het geldende belastingtarief. De latente belastingverplichtingen en vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

De latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd indien de vennootschap een in rechte afdwingbaar recht heeft om actuele belastingvorderingen te salderen met actuele belastingverplichtingen en de uitgestelde belastingvorderingen en de uitgestelde belastingverplichtingen verband houden met winstbelastingen die betrekking hebben op dezelfde fiscale eenheid en door dezelfde belastingautoriteit worden geheven.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

F. Toelichting op de balans

1. Materiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Gronden en erfpacht	Infra-structuur	Materiële vaste activa in aanbouw	Gebouwen	Overige vaste activa	Totaal
Aanschafwaarde 31-12-2018	195.763	317.537	13.399	6.676	11.577	544.951
Cumulatieve afschrijvingen	-	-67.103	-	-1.642	-9.376	-78.121
Boekwaarde 31-12-2018	195.763	250.434	13.399	5.034	2.200	466.830
Investerings	66	445	6.620	-	-	7.130
Desinvesteringen	-365	-1.107	2	-178	-281	-1.930
Afschrijvingen desinvesteringen	-	-	-	20	257	278
Bijdragen derden	-	-322	-	-	-	-322
Ingebruikneming activa	2.286	4.973	-8.007	24	724	-
Herrubricering Aanschafwaarde	-5.236	-805	-	-	4.490	-1.551
Herrubricering Afschrijvingen	-	4.553	-	-	-2.975	1.578
Afschrijvingen	-	-7.894	-	-213	-944	-9.050
Boekwaarde 31-12-2019	192.514	250.277	12.014	4.687	3.471	462.964
Cumulatieve afschrijvingen	-	-70.444	-	-1.834	-13.037	-85.315
Aanschafwaarde 31-12-2019	192.514	320.720	12.013	6.522	16.510	548.279

Gronden en erfpachtterreinen

De gronden en erfpachtterreinen hebben betrekking op de nog in erfpacht uit te geven / te verkopen gronden en de in erfpacht uitgegeven gronden. De verdeling van de post gronden en erfpachtterreinen is als volgt:

Bedragen x € 1.000

	31-12-2019	31-12-2018
Uit te geven gronden	682 ha. 52.493	692 ha. 57.503
Terreinen uitgegeven in erfpacht	362 ha. 140.021	362 ha. 138.260
	192.514	195.763

Voorraad gronden (nog in erfpacht uit te geven/te verkopen)

Van de voorraad grond met een boekwaarde van € 52.493.000 (2018 € 57.503.000) is Groningen Seaports NV geen juridisch, maar wel economisch eigenaar door middel van financiële leasecontracten (erfpachtcontracten). Voor een nadere toelichting op deze contracten wordt verwezen naar de toelichting op financiële lease onder de niet in de balans opgenomen regelingen.

In erfpacht uitgegeven terreinen

De in erfpacht uitgegeven terreinen betreffen operationele leaseovereenkomsten. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de toelichting op operationele lease onder de niet in de balans opgenomen regelingen.

Infrastructuur

Onder infrastructuur zijn de in gebruik genomen infrastructurele werken opgenomen. Het betreft hier met name havenbekken, kaden, wegen, steigers en utilitaire voorzieningen zoals stoomleidingen. De jaarlijkse onderhoudskosten komen ten laste van de exploitatie.

Materiële vaste activa in aanbouw

Onder Materiële vaste activa in aanbouw zijn de investeringsprojecten opgenomen die nog niet gereed dan wel nog niet in gebruik zijn genomen.

De infrastructurele werken die gereed zijn dan wel in gebruik zijn genomen, worden opgenomen onder de post 'Infrastructuur'. Ook in 2019 is om die reden een deel van de Materiële vaste activa in aanbouw overgeboekt naar Infrastructuur. De grootste projecten welke worden verantwoord onder de Materiële vaste activa in aanbouw betreffen de aanleg van de ophoging van Energypark West en de aanleg van de ringweg Emmapolder - Borkumkade. In de vervaardigingsprijs van projecten wordt rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend opgenomen. De toegerekende bouwrente is gebaseerd op de werkelijk betaalde rente en de cumulatieve investering in de projecten en bedraagt voor 2019 € 150.000. De overige betaalde rente is ten laste gebracht van het resultaat.

Bedrijfsgebouwen en Overige vaste activa

De bedrijfsgebouwen betreft met name het kantoorgebouw aan de Handelskade Oost in Delfzijl. De jaarlijkse onderhoudskosten komen ten laste van de exploitatie.

Toelichting

Afschrijvingen

De afschrijvingen worden berekend op basis van een vast percentage van de kosten van aanschaf of vervaardiging (lineaire afschrijving) waarbij rekening wordt gehouden met de geschatte economische gebruiksduur en de restwaarde. Bij infrastructurele werken vindt de eerste afschrijving plaats in het jaar waarop het actief beschikbaar is voor beoogd gebruik. Op overige investeringen wordt afgeschreven vanaf het moment van levering of bij ingebruikname. Op gronden wordt niet afgeschreven. Op materiële vaste activa in aanbouw vindt afschrijving plaats op projecten indien deelprojecten gereed zijn gekomen en in gebruik zijn genomen. De afschrijvingstermijnen zijn als volgt:

Gronden en terreinen	0,00% - 10,00%
Bedrijfsgebouwen	2,50% - 3,33%
Materiële vaste activa in aanbouw	2,00% - 33,33%
Overige materiele vaste activa	6,67% - 33,33%

Migratie

In 2019 is het boekhoudkundig softwarepakket van de afdeling Finance vervangen. Dit heeft tot gevolg gehad dat de financiële data is gemigreerd. Hierbij zijn bepaalde assets, in de materiële vaste activa, van rubriek gewijzigd. Vanuit de rubriek Gronden wordt de Zeedijk nu onder Infrastructuur verantwoord. Daarnaast wordt een aantal assets die voorheen onder de rubriek Infrastructuur werden gerubriceerd nu onder Overige Activa (Installaties) verantwoord. Deze mutaties worden in de tabel weergegeven als Migratiemutatie.

Impairment

Groningen Seaports beoordeelt per balansdatum of een materieel actief of groep van materiele vaste activa een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Op grond van informatie uit externe bronnen en interne bronnen zijn er geen aanwijzingen bekend dan wel waarschijnlijk dat sprake is van een bijzondere waardevermindering. Een impairment toets heeft derhalve niet plaatsgevonden.

2. Financiële vaste activa

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
1 Deelnemingen	2.543	2.256
2 Langlopende vorderingen	489	863
Totaal Financiële vaste activa	3.032	3.119

1 Deelnemingen

Bedragen x € 1.000

Deelneming	31-12-2018	Aandeel in resultaat	Kapitaalstorting	31-12-2019
RSCG - Groningen Railport te Veendam (65,92%)	2.256	242	44	2.543
Fivelpoort Beheer BV te Delfzijl (100%)	0	0	0	0
Totaal deelnemingen	2.256	242	44	2.543

Het aandeel in het resultaat van Groningen Railport betreft het verwachte resultaat van 2019 en de verwerking van het definitieve resultaat van 2018. In 2018 heeft Groningen Railport een dividenduitkering gedaan. In 2019 is een kapitaalstorting gedaan ter hoogte van de dividenduitkering in 2018.

De negatieve vermogenswaarde van Fivelpoort Beheer BV bedroeg per 1-1-2019 € 9.507.000. In 2019 is het definitieve resultaat van 2018 en het verwachte resultaat over 2019 verwerkt, samen bedraagt dit € 644.000 negatief. De netto vermogenswaarde per 31-12-2019 komt hiermee uit op € 10.151.000 negatief. Deze negatieve netto vermogenswaarde is gesaldeerd met de vordering vanuit rekening-courant met Fivelpoort beheer BV, onderdeel van de kortlopende vorderingen.

2 Langlopende vorderingen

Bedragen x € 1.000

Vordering	31-12-2018	Verstrekte leningen	Ontvangen aflossingen	Voorziening oninbaar	31-12-2019
Termijndebiteuren	2.636	620	2.716	0	540
Voorziening dubieuze debiteuren	-1.773	0	0	1.722	-51
Totaal langlopende vorderingen	863	620	2.716	1.722	489

De post Termijndebiteuren betreft betalingsafspraken welke met klanten zijn overeengekomen, veelal bij verkoop van terreinen. De looptijd van de vorderingen wordt met de verschillende debiteuren in een overeenkomst vastgelegd. De voorziening dubieuze debiteuren had met name betrekking op de openstaande vordering op een specifieke klant. Inmiddels heeft deze klant het volledige bedrag voldaan waardoor de voorziening op deze vordering is vrijgevallen. Verder zijn er in 2019 twee nieuwe betalingsovereenkomsten afgesloten.

Onder de aflossingen is ook een bedrag opgenomen dat naar verwachting in 2020 wordt ontvangen, in totaal € 1.118.000. Dit bedrag is opgenomen onder de Overige vorderingen. Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren op langlopende vorderingen is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	1.773
Vrijval ten gunste van het resultaat	1.722-
Stand 31-12-2019	51

3. Vorderingen

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
1 Handelsdebiteuren	1.665	1.856
2 Vorderingen op groepsmaatschappij/deelneming	6.283	6.284
3 Omzetbelasting	266	3.875
4 Overige vorderingen	76.847	49.249
5 Overlopende activa	1.247	1.250
Totaal Vorderingen	86.308	62.514

1 Handelsdebiteuren

De post debiteuren is inclusief de voorziening dubieuze debiteuren van € 2.591.000. Tegen een aantal debiteuren loopt een juridische procedure om inning te bewerkstelligen. Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren is als volgt:

Bedragen x € 1.000	
Stand 31-12-2018	2.418
Mutaties in 2019:	
Toevoeging	277
Vrijval ten gunste van het resultaat	104-
Stand 31-12-2019	2.591

2 Vorderingen op Groepsmaatschappijen en Deelnemingen

De vorderingen op groepsmaatschappijen en deelnemingen bestaan uit de volgende rekening-courant verhoudingen:

Bedragen x € 1.000	
Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports	191
Fivelpoort Beheer BV	16.243
Stand 31-12-2019	16.434

Conform de rekening-courant overeenkomst met Fivelpoort wordt er rente in rekening gebracht over de gemiddelde stand van het rekening-courant saldo. Over 2019 is 2,92% rente in rekening gebracht. De renteopbrengst is verantwoord onder 'financiële baten en lasten' in de Winst-en-verliesrekening.

Groningen Seaports is hoofdelijk aansprakelijk voor de vermogenstekorten van de deelneming in Fivelpoort Beheer. Om deze reden is een voorziening gevormd voor het volledige vermogenstekort van Fivelpoort Beheer. Deze voorziening is in mindering gebracht op het te vorderen bedrag rekening-courant verhouding met Fivelpoort Beheer. Het verloop van de voorziening deelneming Fivelpoort is als volgt:

Bedragen x € 1.000	
Stand 31-12-2018	9.507
Mutatie in 2019:	
Negatief resultaat Fivelpoort	644
Stand 31-12-2019	10.151

3 Omzetbelasting

Per eind 2019 is er een te vorderen bedrag omzetbelasting.

4 Overige vorderingen

De specificatie van de 'Overige vorderingen' is als volgt:

Bedragen x € 1.000

- Vordering in verband met de gestorte borg als gevolg van de negatieve waarde van een afgesloten derivaat. Groningen Seaports heeft geen recht van onderpand. In het hoofdstuk 'Financiële instrumenten' is deze zogenaamde CSA verder toegelicht.	71.830
- Vordering op de GR Havenschap Groningen Seaports voor de dienstenvergoeding 2019	2.510
- De verwachte aflossing van de termijndebiteuren	1.118
- Overige vorderingen	1.389
Stand 31-12-2019	76.847

5 Overlopende activa

De post overlopende activa heeft betrekking op vooruitbetaalde kosten voor 2020.

4. Liquide middelen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Kas	1	2
Bank	4.010	13.039
Totaal Liquide middelen	4.011	13.041

Bankrekeningen met een positief saldo zijn onder de liquide middelen opgenomen. De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan de vennootschap.

5. Eigen Vermogen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
1 Geplaatst aandelenkapitaal	198.058	198.058
2 Overige reserves	29.804	27.827
3 Resultaat verslagjaar	460	1.558
Totaal Eigen vermogen	228.322	227.444

1 Geplaatst aandelenkapitaal

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	198.058
Mutatie 2019	0
Stand 31-12-2019	198.058

Groningen Seaports is opgericht op 14 juni 2013 door de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (voorheen Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Eemshaven/Delfzijl). Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 600 miljoen, verdeeld over 600 miljoen aandelen met een nominale waarde van € 1. Het geplaatst kapitaal bedraagt bij oprichting en einde boekjaar € 198.058.000, verdeeld in 198.058.000 gewone aandelen van € 1 nominaal. Volstorting van het geplaatst kapitaal heeft plaatsgevonden door inbreng (in natura) van de onderneming van GR Havenschap Groningen Seaports.

2 Overige reserves

Bedragen x € 1.000		
Oorspronkelijke stand 31-12-2018		27.827
Stelselwijziging voorziening baggeren	420	
Nieuwe stand 01-01-2019		28.247
Bij: verdeling resultaat boekjaar 2018	1.558	
Stand 31-12-2019		29.804

Als gevolg van een stelselwijziging voor de voorziening Baggeren Oosterhornkanaal is de stand van de Overige reserve per 1 januari 2019 aangepast. Een toelichting op de stelselwijziging is opgenomen bij de toelichting op de voorziening Baggeren Oosterhornkanaal.

3 Resultaat verslagjaar

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Resultaat boekjaar 2018		1.558
Resultaat boekjaar 2019	460	
Resultaat verslagjaar	460	1.558

Voorstel winstbestemming 2019

Aan de algemene vergadering wordt voorgesteld om het resultaat ten bedrage van € 460.000 toe te voegen aan de overige reserves.

6. Voorzieningen

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
1 Baggeren Oosterhornkanaal	0	420
2 Nazorg baggerspeciéstortplaatsen	3.038	2.719
3 Geluidsisolatie	229	220
4 Jubileum personeel	57	58
5 Personele regelingen	930	1.144
6 Sanering terreinen	3.700	3.700
Totaal voorzieningen	7.954	8.261

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

1 Voorziening baggeren Oosterhornkanaal

Bedragen x € 1.000	
Oorspronkelijke stand 31-12-2018	420
Stelselwijziging voorziening baggeren	-420
Nieuwe stand 01-01-2019	0
Mutatie 2019	-
Stand 31-12-2019	0

De voorziening baggeren Oosterhornkanaal is tot en met 2018 gevormd om de kosten voor toekomstig groot onderhoud baggerwerk te kunnen dekken. De voorziening was gebaseerd op een actueel groot onderhoudsplan. In 2019 is besloten om deze voorziening op te heffen en de uitgaven voor het groot onderhoud baggerwerk conform het activabeleid in de toekomst te gaan activeren en dit vervolgens te gaan afschrijven. De reguliere jaarlijks terugkerende baggerkosten worden direct ten laste van het resultaat gebracht. Als gevolg van deze stelselwijziging is de beginbalans gecorrigeerd en is deze voorziening per 1 januari 2019 opgeheven.

2 Voorziening nazorg baggerspeciastortplaatsen

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	2.719
Mutaties in 2019:	
Toevoeging	319
Stand 31-12-2019	3.038

De voorziening nazorg baggerspeciastortplaatsen is gevormd om de kosten voor de nazorgregelingen te kunnen dekken. De voorziening is gebaseerd op de Verordening op de instelling en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Groningen. De voorziening is gewaardeerd op nominale waarde. Het saldo van de voorziening per 31 december 2019 tezamen met de toekomstige dotaties zal naar verwachting toereikend zijn voor de genoemde uitgaven.

In 2020 zal naar verwachting € 1,4 miljoen worden aangewend ten laste van de voorziening nazorg baggerspeciastortplaatsen. In de komende vijf jaren zal naar verwachting alleen in 2020 € 1,4 miljoen worden aangewend ten laste van de voorziening nazorg baggerspeciastortplaatsen.

3 Voorziening geluidsisolatie

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	220
Mutaties in 2019:	
Toevoeging	10
Stand 31-12-2019	229

Eind januari 2010 is in de Stuurgroep Geluid (Provincie, Gemeente Delfzijl, EZ Noord, Groningen Seaports en SBE) een akkoord bereikt over een nieuwe geluidszone voor het haven- en industriegebied van Delfzijl. Dit akkoord behelst onder meer een nieuwe geluidszone Havens/Industrie Delfzijl, die voldoende ruimte biedt aan zowel wonen als werken. Ook over de verdeling van de kosten van de nieuwe geluidszone hebben de betrokken partijen een akkoord gesloten. Groningen Seaports voorziet één euro per uitgegeven vierkante meter in Delfzijl vanaf 2010. Naar verwachting zal in 2020 geen onttrekking plaatsvinden ten laste van deze voorziening. In de komende vijf jaren zal naar verwachting € 229.000 worden aangewend ten laste van deze voorziening.

4 Voorziening jubileum personeel

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	58
Mutaties in 2019:	
Toevoeging	-1
Stand 31-12-2019	57

Deze voorziening is gevormd in verband met de betaling van een jubileumuitkering bij een dienstverband van 12,5, 25 of 40 jaar. In 2019 is een bedrag van € 1.000 onttrokken aan de voorziening jubileum personeel in verband met betaling van jubileumuitkeringen.

In 2020 zal naar verwachting € 8.000 worden aangewend voor jubilea-uitkering en in de komende 5 jaren zal naar verwachting € 24.000 worden aangewend ten laste van deze voorziening.

5 Voorziening personele regelingen

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	1.144
Mutaties in 2019:	
Toevoeging	603
Onttrekking	-817
Stand 31-12-2019	930

Deze voorziening is gevormd in verband met verplichtingen aan personeel in het kader van uittreden wegens ziekte, toekomstige bijdragen in re-integratie-trajecten tweede spoor en overige uitgestelde beloningen. Naar verwachting heeft € 786.000 van de voorziening personele regelingen betrekking op een looptijd korter dan een jaar, € 64.000 heeft betrekking op de periode van 2 tot 5 jaar. Het resterende deel is langlopend.

6 Voorziening sanering terreinen

Bedragen x € 1.000

Stand 31-12-2018	3.700
Mutaties in 2019:	-
Stand 31-12-2019	3.700

In 2017 is een voorziening gevormd voor het saneren van terreinen die onder het beheer van Groningen Seaports vallen. De voorziening is onder andere gevormd in verband met een discontinuïteit van gebruikers van terreinen. Op de terreinen zijn afvalstoffen opgeslagen welke verwijderd dienen te worden. Deze verplichting zal na faillissement van een gebruiker van een terrein bij Groningen Seaports komen te liggen. Naar verwachting zal de gehele voorziening in 2020 worden aangewend.

De omvang van de voorziening is bepaald door de beste schatting van de kosten die noodzakelijk zijn om saneringen uit te voeren, welke afhankelijk zijn van bepaalde ingeschatte parameters. Deze parameters omvatten onder meer de hoeveelheid af te voeren afvalstoffen en de hiermee gepaard gaande verwerkingskosten en transportkosten, alsmede de mate van verontreiniging van de grond en grondwater. Deze parameters kunnen in werkelijkheid in belangrijke mate afwijken van de schatting. Om deze reden kunnen de kosten in werkelijkheid in positieve of in negatieve zin substantieel afwijken van de opgenomen voorziening.

7. Langlopende schulden

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	31-12-2018	Opname	Aflossing	Aflossing verplichting	31-12-2019
1 Schulden aan kredietinstellingen	197.600	0	0	36.350	161.250
2 Schulden aan verbonden partijen	22.006	0	0	0	22.006
Totaal Langlopende schulden	219.606	0	0	36.350	183.256

1 Schulden aan kredietinstellingen

De schulden aan kredietinstellingen bestaat uit Vaste geldleningen, Roll-over leningen en een Lening project-specifiek.

Vaste geldleningen

De vaste geldleningen bestaan uit twee leningen van respectievelijk € 35 miljoen (rente 0,3%) en € 50 miljoen (rente 0,69%). De oorspronkelijke looptijd van de leningen is respectievelijk vier jaar en zeven jaar. De lening van € 35 miljoen wordt geheel afgelost op 17 februari 2020 en is onder de kortlopende schulden opgenomen. De GR Havenschap Groningen Seaports staat 100% borg voor de terugbetaling van deze lening.

De lening van € 50 miljoen wordt afgelost op 16 februari 2023. De GR Havenschap Groningen Seaports staat niet borg voor de terugbetaling van deze lening. Met de bank is afgesproken dat de debt-service-coverage-ratio per balansdatum telkens minimaal 1,1 bedraagt. Voorts zijn de volgende zekerheden verstrekt:

- stil pandrecht, eerste rang, op alle bestaande en toekomstige (erfpacht) vorderingen van Groningen Seaports met alle daaraan verbonden afhankelijke rechten en nevenrechten op al haar bestaande en toekomstige debiteuren;
- het recht om hypotheek te vestigen op de thans en in de toekomst aan Groningen Seaports in eigendom toebehorende onroerende zaken en terreinen.

Roll-over leningen

De roll-over leningen bestaan uit twee leningen van elk € 50 miljoen. De oorspronkelijke looptijd van de leningen is respectievelijk tien jaar en twaalf jaar. De rente over de 10-jaars lening bedraagt de 3-maands euribor met een opslag van 56 basispunten. De rente over de 12 jaars lening bedraagt de 3-maands euribor met een opslag van 60 basispunten. De 10-jaars lening wordt geheel afgelost op 2 januari 2026. De 12-jaars lening wordt geheel afgelost op 3 januari 2028. De GR Havenschap Groningen Seaports staat 100% borg voor de terugbetaling van deze leningen.

Lening project-specifiek

De project-specifieke lening betreft een lening welke is aangetrokken ten behoeve van de aanleg van openbare industriële infrastructuur. De oorspronkelijke looptijd van de lening is twaalf jaar, de rente gedurende deze periode bedraagt 3,9%. De lening wordt in twaalf jaar afgelost, bovendien kan jaarlijks 5% van de hoofdsom boetevrij worden afgelost. In 2020 zal € 1,25 miljoen worden afgelost. Zekerheid is gesteld vanuit verpanding van huidige en toekomstige opbrengsten uit hoofde van gesloten huurcontracten tussen Groningen Seaports enerzijds en de gebruikers van de openbare industriële infrastructuur anderzijds.

2 Schulden aan verbonden partijen

De schulden aan verbonden partijen betreft een lening bij de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (GR). Groningen Seaports is niet verplicht om af te lossen op de hoofdsom van de lening gedurende de looptijd. Wel is Groningen Seaports bevoegd om jaarlijks 5% af te lossen op de hoofdsom. Voor 2020 is niet uitgegaan van een aflossing op de hoofdsom. De lening is aangegaan per 1-1-2013 en heeft geen einddatum. De verkregen langlopende lening is direct opeisbaar indien:

- Groningen Seaports tekort schiet in enige betalingsverplichting jegens de GR en/of
- de overige schulden direct opeisbaar zijn en Groningen Seaports hierbij in verzuim is en/of
- Groningen Seaports zonder voorafgaande toestemming van de GR partij is of zal zijn bij een fusie of splitsing en/of
- Groningen Seaports als rechtspersoon wordt ontbonden, nietig wordt verklaard, in staat van faillissement is verklaard dan wel voorlopige surseance van betaling wordt verleend en/of
- de dienstverleningsovereenkomst /erfpachten tussen de GR en de NV eindigen.

Groningen Seaports heeft ter nakoming van haar verplichtingen uit hoofde van de verkregen langlopende lening geen zekerheden verstrekt aan de GR. Over de hoofdsom is een jaarlijkse rente van 3% verschuldigd.

8. Kortlopende schulden

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
1 Schulden aan leveranciers	4.250	4.521
2 Te betalen vennootschapsbelasting	2.632	3.155
3 Belastingen/premies sociale verzekeringen	405	412
4 Pensioenpremies	105	102
5 Overige schulden	690	769
6 Aflossingsverplichting langlopende leningen	36.350	1.250
7 Overlopende passiva	5.551	7.485
8 Bankkrediet	86.800	72.500
Totaal Kortlopende schulden	136.783	90.194

1 Schulden aan leveranciers

De post 'Schulden aan leveranciers' bestaat uit te betalen bedragen aan crediteuren.

2 Te betalen vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2017 is Groningen Seaports belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Een uitgebreide toelichting ter zake is opgenomen onder de “Grondslagen voor de resultaatbepaling” onder de kop “Vennootschapsbelasting”. Hier is uiteengezet dat voor de bepaling van de belastingen over het resultaat is uitgegaan van het huidige geldende tarief van 25 procent over het resultaat voor belastingen, rekening houdend met hierin begrepen permanent vrijgestelde bedragen. De aldus berekende verschuldigde vennootschapsbelasting bedraagt voor 2019 € 558.250. Voor 2017 en 2018 is op dezelfde wijze een verschuldigd bedrag vennootschapsbelasting opgenomen, voor deze jaren zijn in 2019 voorlopige aanslagen ontvangen en betaald.

3 Belastingen/premies sociale verzekeringen

De schuld 'Belastingen en premies sociale verzekeringen' betreft de nog te betalen aanslag loonheffing over de maand december 2019.

4 Pensioenpremies

De schuld 'Pensioenpremies' betreft de nog te betalen pensioenpremies over de maand december 2019.

5 Overige schulden

De post 'Overige schulden' betreft de reservering voor het vakantiegeld en het restant verlofuren van medewerkers van Groningen Seaports.

6 Aflossingsverplichting langlopende leningen

Dit betreft de aflossing op de langlopende lening welke in 2020 zal plaatsvinden.

7 Overlopende passiva

De post 'Overlopende passiva' betreft facturen die in 2020 binnen zijn gekomen maar betrekking hebben op 2019. Het betreft voor een groot deel rentelasten die Groningen Seaports betaalt aan de GR Havenschap Groningen Seaports. Verder betreft het ontvangen vooruitbetalingen, het gaat hierbij om ontvangen betalingen van facturen welke in 2019 zijn uitgegaan maar betrekking hebben op 2020.

8 Bankkrediet

Vanaf 16 februari 2016 heeft Groningen Seaports het grootste deel van de benodigde externe financiering middels langlopende leningen vastgelegd, gedeeltelijk onder volledige borgstelling van de GR Havenschap Groningen Seaports. Ook het bankkrediet (kasgeldleningen) vallen onder deze volledige borgstelling. De huidige kasgeldleningen zijn onder andere aangetrokken ten behoeve van de financiering van de bijstortingsverplichting (€ 72.000.000) voor de CSA in verband met de negatieve waarde van het derivaat.

G. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Hieronder worden de niet in de balans opgenomen belangrijke financiële rechten en verplichtingen vermeld waaraan Groningen Seaports voor toekomstige jaren is verbonden.

- Groningen Seaports heeft contractuele verplichtingen inzake leaseauto's. Voor de leaseauto's zijn contracten aangegaan met een gemiddelde looptijd van 60 maanden. De jaarlijkse verplichting bedraagt gemiddeld € 265.000.
- De lopende verplichtingen uit 2019 op projecten in uitvoering bedraagt € 2,9 miljoen.
- Op een aantal locaties in ons beheersgebied is bodemverontreiniging aangetroffen. Deze gronden worden gesaneerd en tegenpartijen zijn aansprakelijk gesteld. Sanering van gronden die in erfpacht zijn uitgegeven is een verantwoordelijkheid van de erfpachter. In geval van faillissement bestaat het risico dat de verplichting voor sanering van de gronden bij Groningen Seaports komt te liggen. In 2017 is voor één terrein binnen het beheersgebied een voorziening getroffen voor sanering in verband met een discontinuïteit van een huurder.
- In februari 2014 is met een bedrijf dat windturbines heeft geplaatst een opstalovereenkomst getekend. In deze overeenkomst is vastgelegd dat indien Groningen Seaports het betreffende terrein voor andere doeleinden wenst te gebruiken, zij verplicht is tot het betalen van een schadebedrag van maximaal € 8,5 miljoen. Deze verplichting loopt in 14 jaar lineair af tot € 0.
- In 2017 is een koopoptie overeengekomen met een gevestigd bedrijf in de haven waarbij dit bedrijf het recht heeft ruim 23 hectare tegen een overeengekomen (geïndexeerde) prijs te kopen. Dit bedrijf kan deze koopoptie op elk moment vanaf 1 januari 2018 tot uiterlijk 31 december 2026 uitoefenen, waarbij Groningen Seaports verplicht is de grond te leveren.
- In 2018 is een verkoopovereenkomst gesloten waarin dit bedrijf het recht heeft om de grond te verkopen aan Groningen Seaports, of aan derden, indien dit bedrijf er niet in slaagt een project te verwerven in een specifieke sector. Groningen Seaports is verplicht de grond terug te kopen indien aan de gestelde voorwaarde is voldaan.
- Tegen Groningen Seaports is in een eerder boekjaar een juridische procedure gestart inzake het al dan niet tot stand komen van een overeenkomst tot aankoop van grond door Groningen Seaports. Groningen Seaports heeft deze juridische procedure in eerste aanleg gewonnen. De tegenpartij is in hoger beroep gegaan tegen deze uitkomst. Op basis van de in eerste aanleg gedane uitspraak ten aanzien van dit juridische geschil, is besloten geen voorziening te treffen.

Financiële lease - Groningen Seaports als lessee

Groningen Seaports heeft bij de verzelfstandiging als lessee de terreinen in het beheersgebied in erfpacht gekregen (financiële leasecontracten) van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports. De toekomstige minimale leasebetalingen bedragen nihil. Deze gronden zijn voor onbepaalde tijd in erfpacht gegeven aan Groningen Seaports, tegen een jaarlijkse erfpachtcanon van nihil waarbij het economisch eigendom bij Groningen Seaports ligt. De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports bezit derhalve het juridische eigendom.

Indien Groningen Seaports grond verkoopt dient eerst het bloot-eigendom van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports aan Groningen Seaports te worden geleverd. Vervolgens kan Groningen Seaports de volle eigendom aan de nieuwe eigenaar leveren. De erfpacht van deze grond gaat door vermenging teniet op het moment dat Groningen Seaports het bloot-eigendom van de Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports geleverd krijgt.

Operationele lease – Groningen Seaports als lessor

Groningen Seaports heeft als lessor operationele leasecontracten voor erfpachtgronden afgesloten. Voor een verloopoverzicht van de in erfpacht uitgegeven gronden wordt verwezen naar de toelichting op de materiële vaste activa.

De toekomstige minimale leasebetalingen (erfpachtcanon) van deze contracten (niet tussentijds opzegbaar) zijn als volgt te specificeren:

Bedragen x € 1.000

2019		
Periode < 1 jaar	€	12.537
1 jaar <= periode <= 5 jaar	€	44.570
Periode > 5 jaar	€	838.709

De aangegane erfpachtcontracten (leaseovereenkomsten) betreffen overeenkomsten met een variabele looptijd. De looptijden hangen sterk af van de specifieke wensen van de klant en variëren van enkele jaren tot meer dan 100 jaar. Jaarlijks worden leasebetalingen ontvangen waarvan de erfpachtcanon in de contracten vastliggen. De gemiddelde resterende looptijd van de leasecontracten per balansdatum is tot 2059, waarvan de lengte sterk verschilt per contract.

Financiële instrumenten

De in deze toelichting opgenomen gegevens verschaffen informatie die behulpzaam is bij het schatten van de omvang van risico's die verbonden zijn aan zowel de in de balans opgenomen als de niet in de balans opgenomen financiële instrumenten. De actuele waarde wijkt niet significant af van de boekwaarde.

Groningen Seaports heeft een derivaat (renteswap), om het renterisico af te dekken dat ontstaat uit de financieringsactiviteiten van de vennootschap. Het beleid van de vennootschap is om niet te handelen in financiële instrumenten voor speculatieve doeleinden. De belangrijkste risico's uit hoofde van de financiële instrumenten van Groningen Seaports zijn het kredietrisico, het liquiditeitsrisico, het kasstroomrisico en het renterisico.

Kredietrisico

Groningen Seaports handelt enkel met kredietwaardige partijen en heeft procedures opgesteld om de kredietwaardigheid te bepalen. Tevens heeft Groningen Seaports richtlijnen opgesteld om de omvang van het kredietrisico bij elke financiële instelling en debiteur te beperken.

Bovendien bewaakt Groningen Seaports voortdurend haar vorderingen en hanteert de vennootschap een strikte aanmaningsprocedure. Door de bovenstaande maatregelen is het resterende kredietrisico voor Groningen Seaports minimaal. Het maximale kredietrisico aangaande vorderingen, liquide middelen en niet in de balans opgenomen financiële activa is weergegeven onder de desbetreffende toelichtingen. Het maximale kredietrisico aangaande derivaten is weergegeven onder de toelichting op de hedges. Binnen de vennootschap zijn geen belangrijke concentraties van kredietrisico.

Liquiditeitsrisico

Periodiek worden liquiditeitsbegrotingen opgesteld en door tussentijdse monitoring en eventuele bijsturing worden liquiditeitsrisico's beheerst. In de liquiditeitsbegrotingen wordt rekening gehouden met beperkte beschikbaarheid van liquide middelen waaronder bankgaranties en de margin call (uit hoofde van een afgesloten Credit Support Annex) met betrekking tot het afgesloten derivaat. Voor een toelichting van de liquiditeitsrisico's van de renteswap wordt verwezen naar de, hieronder beschreven, toelichting op de renteswap.

Reële waarde

De reële waarde van de financiële instrumenten is bepaald met behulp van beschikbare marktinformatie en schattingsmethoden. De reële waarde van de renteswaps is bepaald door een contante waarde-berekening met als disconteringsvoet de 3-maands Euribor, die op 31 december 2019 gelijk is aan -0,383%.

Rente- en kasstroomrisico

Renterisico is het risico dat de reële waarde van toekomstige kasstromen van een financieel instrument fluctueert als gevolg van wijzigingen in markttrentetarieven. Het door Groningen Seaports gelopen risico wegens fluctuaties in de markttrente heeft voornamelijk betrekking op de te betalen rente over de toekomstige nog op te nemen kasgeldleningen.

Groningen Seaports beheerst haar renterisico door een evenwichtig portfolio van vast en variabel rentende leningen aan te houden. In 2016 is een groot gedeelte van de variabele rentende leningen omgezet naar vast rentende leningen. De vennootschap heeft zich ten doel gesteld een deel van haar opgenomen leningen tegen vaste rentetarieven aan te houden. Hiertoe heeft Groningen Seaports een renteswap afgesloten waarvan ultimo 2019 nog één actief is. De renteswap is afgesloten bij ABN AMRO en heeft als einddatum 1 januari 2042 met een tussentijdse opzegging. De te betalen rente is gesteld op 3,575% en wordt via de winst- en verliesrekening verwerkt.

Groningen Seaports heeft de komende jaren het renterisico voor gemiddeld 63% afgedekt middels vaste leningen en een renteswap. Dit betekent dat over ongeveer 37% van het rentedragend vreemd vermogen de markttrente (3-maands Euribor) moet worden betaald. Wanneer deze rente stijgt, zullen de rentelasten van Groningen Seaports toenemen en indien de markttrente daalt zullen de rentelasten van Groningen Seaports afnemen.

Hedges

Op de renteswap wordt kostprijshedge-accounting toegepast.

Renteswap

Per 31 december 2019 heeft Groningen Seaports een rente instrument uitstaan met een marktwaarde van - € 66,85 miljoen en een boekwaarde van € 0. Deze is ingegaan op 2 januari 2014 en heeft per ultimo 2019 een resterende looptijd van 22 jaar.

Code	Type	Afgedekt	Te betalen	Te ontvangen	31-12-2019	31-12-2018
ABN1	IRS	€ 100.000.000	3,575%	3-mnd-Euribor	€ 66.854.102-	€ 48.881.901-

Het rente instrument dient ter dekking van het renterisico dat Groningen Seaports loopt over de kasgeldleningen waarvoor een variabele rente wordt betaald. De te betalen rente hangt af van de markttrente (Euribor) op het moment van opname en de voor Groningen Seaports geldende kredietopslag. Deze kasgeldleningen hebben een gemiddelde looptijd van één maand.

In het financieel meerjarenplan 2020–2042 van Groningen Seaports is de toekomstige hoogte van de benodigde kasgeldleningen bepaald. Hierin zijn, mede op basis van de ervaringen van Groningen Seaports in de afgelopen jaren, aannames gemaakt over de verwachte opbrengsten, kosten en investeringen. De in het financieel meerjarenplan begrepen investeringen, welke bepalend zijn voor de toekomstige vreemd vermogensbehoefte, betreffen voornamelijk geaccordeerde projecten (projecten welke in de komende jaren zeker zullen worden uitgevoerd) en reguliere vervangingsinvesteringen. Toegevoegd zijn de niet-reguliere vervangingsinvesteringen. De daaruit voortvloeiende verwachte vreemd vermogen vermogensbehoefte overstijgt de hoogte van het derivaat gedurende de gehele looptijd van het derivaat waarmee het derivaat is gehedged.

Credit Support Annex ABN-1 (margin calls)

Vanaf het moment dat de reële waarde van rente instrument ABN-1 meer dan € 7,5 miljoen negatief is, kan de contractpartij zekerheden vereisen via zogenaamde 'margin calls'. Dit kan ontstaan als de variabele rente lager is dan de vaste rente van 3,575%. Wanneer de variabele rente, gebaseerd op de 3-maands Euribor gaat dalen, moet er weer worden bijgestort. Middels het aantrekken van vreemd vermogen heeft Groningen Seaports naar verwachting voldoende liquide middelen beschikbaar om deze margin calls te kunnen betalen. Op grond van de overeenkomst met ABN AMRO wordt bij beëindiging van het rente instrument de marktwaarde verrekend. Op grond van de afgesloten Credit Support Annex is per ultimo 2019 € 71,83 miljoen als borg gestort bij ABN AMRO, dit is gebaseerd op de waarde per ultimo september 2019. Begin januari 2020 is op basis van de waarde per ultimo 2019 € 12,47 miljoen door ABN AMRO als borg teruggestort.

H. Toelichting op de winst-en-verliesrekening

In het navolgende overzicht worden de verschillen tussen de gerealiseerde kosten en opbrengsten over het boekjaar 2019 vergeleken met de gerealiseerde kosten en opbrengsten over het boekjaar 2018.

Bedrijfsopbrengsten

In het navolgende overzicht worden de verschillen tussen de gerealiseerde opbrengsten over het boekjaar 2019 vergeleken met de gerealiseerde opbrengsten over het boekjaar 2018.

9. Netto omzet

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Scheepvaart	7.894	8.439
Scheepvaartgerelateerd	1.540	1.513
Terreinen core business	13.766	13.761
Terreinen non-core business	8.105	8.458
Opbrengsten grondverkoop	2.577	8.962
Totaal Netto Omzet	33.882	41.133

Scheepvaart

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Zeeschepen	6.124	6.706
Binnenschepen	734	595
Ligplaatsgelden	1.035	1.138
Totaal scheepvaart	7.894	8.439

Scheepvaartgerelateerd

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Kadegelden	1.078	1.040
Steigers/Ligplaatsen	199	188
Retributie wateroppervlak	95	93
Opbrengst water en stroom	167	192
Totaal scheepvaartgerelateerd	1.540	1.513

Terreinen core business

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Erfpachtopbrengsten	12.576	12.560
Tijdelijk verhuur	803	777
Optievergoedingen	157	292
Vergoeding overslag faciliteiten	230	132
Totaal terreinen core business	13.766	13.761

Terreinen non-core business

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Huur landerijen en opstallen	147	141
Vent- en jachtvergunningen	3	1
Recognities (vergunningen)	25	15
Opbrengsten (nuts)infrastructuur	7.930	8.300
Totaal terreinen non-core business	8.105	8.458

Opbrengsten grondverkoop		Bedragen x € 1.000
Omschrijving	2019	2018
Opbrengsten grondverkoop	2.577	8.962

De kostprijs van de grondverkoop is opgenomen in de overige kosten onder 'project en transactie'.

10. Overige opbrengsten

		Bedragen x € 1.000
Omschrijving	2019	2018
Dienstverlening t.b.v. derden	2.650	2.814
Overige opbrengsten	509	555
Totaal overige opbrengsten	3.158	3.369

Het grootste deel van de opbrengst vanuit werkzaamheden/dienstverlening ten behoeve van derden bestaat uit de dienstenvergoeding (2019: € 2,51 miljoen) welke door GR Havenschap Groningen Seaports betaald wordt aan Groningen Seaports voor het uitvoeren van de publieke taken.

TOTAAL BEDRIJFSOPBRENGSTEN	37.041	44.502
-----------------------------------	---------------	---------------

Bedrijfslasten

In het navolgende overzicht worden de verschillen tussen de gerealiseerde kosten over het boekjaar 2019 vergeleken met de gerealiseerde kosten over het boekjaar 2018.

11. Salarissen en sociale lasten

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Salarissen	7.428	7.739
Sociale lasten	1.773	1.729
Totaal Salarissen en sociale lasten	9.201	9.466

Salarissen

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Salarissen	5.753	5.845
Secundaire kosten personeel	1.324	1.481
Externe loonkosten	351	414
Totaal Salarissen	7.428	7.739

Sociale lasten

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Pensioenlasten	967	913
Overige sociale lasten	806	816
Totaal Sociale lasten	1.773	1.729

Medewerkers

Omschrijving	2019	2018
Aantal fte (in dienst)	79,9	84,2
Ziekteverzuim	5,30%	4,60%

Externe loonkosten

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Projectmedewerkers	122	188
Ziektevervanging	146	-
Overige personeelskosten derden	388	620
Doorbelasting investeringsprojecten	306-	393-
Totaal	351	414

Beloning Commissarissen en bestuurders

De bezoldiging van de Raad van Commissarissen (RvC) over 2019 bedraagt € 88.900 (2018: € 85.200). Vanaf 2018 zijn er vijf betaalde RvC-leden. De bezoldiging, inclusief pensioenlasten en sociale lasten, van de bestuurders over 2019 bedraagt € 381.000. Dit betreft de bezoldiging voor de heer C.L. König (CEO) en de heer H.V. Sanders (CFO). De bezoldiging van de bestuurders over 2018 bedraagt € 238.000. Dit is ruim lager omdat de CFO op 1 oktober 2018 in dienst is gekomen.

Pensioenen

Groningen Seaports heeft de pensioenen ondergebracht bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP). Aan het personeel is een pensioen toegezegd op basis van een middelloonregeling. Geen rekening is gehouden met eventuele actuariële risico's die verband houden met de voornoemde pensioenregeling. Omdat er naast de betaling van pensioenpremies geen verplichting bestaat ten aanzien van de pensioenregeling is geen voorziening getroffen. Per 31 december 2019 bedroeg de dekkingsgraad van het ABP 97,8%. Wettelijk is bepaald dat de dekkingsgraad 128% dient te zijn en dat de dekkingsgraad niet langer dan 5 jaar onder de 104,2% mag liggen. Groningen Seaports heeft geen verplichting tot het doen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het ABP, anders dan het voldoen van toekomstig hogere premiebijdragen. Om deze reden worden de op een periode betrekking hebbende premiebijdragen in die periode ten laste van het resultaat gebracht.

12. Afschrijvingen

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Infrastructuur	7.895	7.843
Bedrijfsgebouwen	215	212
Overige materiele vaste activa	940	629
Totaal Afschrijvingen	9.050	8.684

13. Overige kosten

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
1 Core business	801	835
2 Project en transactiegerelateerde kosten	1.419	7.908
3 Structurele onderhoudskosten	5.768	5.763
4 Voorzieningen	329	530
5 Overige kosten	1.140	1.945
Totaal Overige kosten	9.457	16.980

1 Core business

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Marketing en Public Relations	734	810
Ontwikkeling projecten	67	25
Totaal core business	801	835

2 Project en transactiegerelateerde kosten

Bedragen x € 1.000		
Omschrijving	2019	2018
Projectgerelateerde bijdragen	857	1.289
Transactiegerelateerde kosten	562	6.620
Totaal project- en transactie	1.419	7.908

De projectgerelateerde bijdragen betreft onder andere kosten voor projecten in de voorbereidende fase. Het gaat hierbij onder meer om kosten voor onderzoek naar optimalisering van het gebruik van utiliteiten en sedimentmanagement. Verder bestaan de kosten in 2019 in belangrijke mate uit kosten voor het met grond voorbelasten van een terrein in Delfzijl om deze gereed te maken voor toekomstige uitgifte. De transactiegerelateerde kosten betreft met name de kostprijs van de gronden die in het boekjaar zijn verkocht.

3 Structurele onderhoudskosten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Baggerkosten	3.327	2.902
Onderhoud infrastructuurle werken	1.658	1.963
Beheerskosten	783	898
Totaal structurele onderhoudskosten	5.768	5.763

4 Voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Baggeren Oosterhornkanaal	0	140
Nazorg baggerspeciortplaatsen	319	340
Geluidsisolatie	10	50
Totaal voorzieningen	329	530

In 2019 heeft ten behoeve van toekomstige kosten voor nazorg baggerspeciortplaatsen in Delfzijl en kosten voor geluidsisolatie voor woningen rondom het industriegebied in Delfzijl een dotatie aan de voorziening plaatsgevonden. In verband met een stelselwijziging heeft er geen dotatie aan de voorziening baggeren Oosterhornkanaal plaatsgevonden, deze voorziening is per begin boekjaar 2019 opgeheven. Toekomstige uitgaven voor het baggeren Oosterhornkanaal zullen evenals andere uitgaven uit hoofde van groot onderhoud worden geactiveerd en worden afgeschreven.

5 Overige kosten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Huisvestingskosten	402	428
Middelen en materialen	1.042	1.221
Kantoorkosten	224	237
Administratie en algemene kosten	-801	-200
Kosten GR Groningen Seaports	272	259
Totaal Overige kosten	1.140	1.945

De administratie en algemene kosten zijn in 2019 positief uitgevallen als gevolg van een vrijval vanuit de voorziening dubieuze debiteuren. Deze vrijval is met name het gevolg van een betaling door een klant op een openstaande vordering welke was voorzien als oninbaar.

Onder de administratie en algemene kosten is € 133.000 aan accountantskosten verantwoord, op basis van het stelsel van baten en lasten. De accountantskosten kunnen als volgt worden verbijzonderd:

Kosten Accountant

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Onderzoek van de jaarrekening	130	115
Adviesdiensten op fiscaal terrein	3	6
Totaal	133	121

De 'Kosten GR Groningen Seaports' bestaan uit rente deelnemers 2019, accountantskosten en personele inhuur. In 2015 is besloten dat Groningen Seaports deze kosten vanaf het moment van verzelfstandiging draagt.

14. Resultaat deelnemingen

Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	2019	2018	
RSCG (Groningen Railport)	242	202	
Fivelpoort CV	-644	-521	
Totaal Resultaat deelnemingen	-401	-319	

15. Financiële baten en lasten

Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	2019	2018	
Financiële baten	181	487	
Financiële lasten	-7.598	-7.526	
Totaal Financiële baten en lasten	-7.417	-7.039	

Financiële baten

Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	2019	2018	
Rente diversen	181	487	
Totaal Financiële baten	181	487	

Financiële lasten

Bedragen x € 1.000			
Omschrijving	2019	2018	
Rente langlopende leningen	-4.688	-4.551	
Rente kasgeldleningen	-399	-402	
Rente lening GR	-660	-660	
Borgstellingspremie GR	-1.850	-1.913	
Totaal Financiële lasten	-7.598	-7.526	

Een deel van de betaalde rente is als bouwrente aan een aantal projecten toegerekend en geactiveerd. De toegerekende bouwrente is gebaseerd op de werkelijk betaalde rente en de cumulatieve investering in de projecten. Voor 2019 gaat het om een rentepercentage van 2,72% waarbij € 150.000 is geboekt als bouwrente. De overige betaalde rente is ten laste gebracht van het resultaat. De borgstellingspremie heeft betrekking op de aan Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Groningen Seaports (GR) betaalde vergoeding voor de verkregen borgstelling voor de financiering op basis van de afgesloten borgstellingsovereenkomst tussen de GR en Groningen Seaports.

16. Belastingen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2018
Vennootschapsbelasting boekjaar	1.367	452
Correcties voorgaande jaren en schattingsonzekerheid	-313	
Totaal Belastingen	1.054	452

Met ingang van 1 januari 2017 is Groningen Seaports belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Een uitgebreide toelichting ter zake is opgenomen onder de 'Grondslagen voor de resultaatbepaling' onder de kop 'Vennootschapsbelasting'. Hier is uiteengezet dat voor de bepaling van de belastingen over het resultaat is uitgegaan van het huidige geldende tarief van 25 procent over het resultaat voor belastingen ad € 1.514.000, rekening houdend met hierin begrepen permanent vrijgestelde bedragen.

In 2019 zijn de aan de boekjaren 2017 en 2018 toe te rekenen lasten uit hoofde van bedragen vennootschapsbelasting herrekend. Naast de correcties van de voorgaande jaren is ook de schattingsonzekerheid, effect waarderingsverschillen, in het correctiebedrag opgenomen.

Toelichting effectieve belastingdruk

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	VPB-bedrag	VPB-tarief
Resultaat voor belastingen	1.514	
Toepasselijk tarief	375	24,8%
Correctie belasting vorige boekjaren en schattingsonzekerheid	-313	-20,6%
Effect van tijdelijke verschillen op acute last	808	53,4%
Deelnemingsvrijstelling	99	6,6%
Niet-aftrekbare kosten	79	5,2%
Overige effecten	5	0,3%
Totaal last Vennootschapsbelasting	1.054	69,6%

I. Gebeurtenissen na balansdatum

Coronavirus (COVID-19)

De recente uitbraak van het coronavirus (COVID-19) heeft invloed op de wereldeconomie, als ook op de omgeving waarin Groningen Seaports opereert en daarmee op haar financiële positie en resultaten, bijvoorbeeld door mogelijke vermindering van scheepvaart(gerelateerde) opbrengsten en opbrengsten uit terreinen. Naar aanleiding van deze gebeurtenis is op het moment van het opmaken van de jaarrekening geen nadere informatie beschikbaar die leidt tot aanpassing van de cijfers per balansdatum.

Na 31 december 2019 hebben zich verder geen gebeurtenissen voorgedaan welke belangrijke financiële gevolgen hebben voor Groningen Seaports.

J. Ondertekening van de jaarrekening

Delfzijl, 19 maart 2020

Directie:

De heer C.L. König
CEO

De heer H.V. Sanders
CFO

Raad van commissarissen:

De heer L.C. Bruggeman

De heer H. Roose

De heer J.J. Atsma

Mevrouw D. Meijer

Mevrouw J. Schiphorst

Deel 3: OVERIGE GEGEVENS

A. Statutaire winstbestemmingsregeling

De winstbestemming vindt plaats overeenkomstig artikel 26 van de statuten. Daarin is bepaald dat het resultaat ter beschikking staat van de algemene vergadering.

B. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Groningen Seaports N.V.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Groningen Seaports N.V. te Delfzijl gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Groningen Seaports N.V. op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ de balans per 31 december 2019;
- ▶ de winst-en-verliesrekening over 2019;
- ▶ het overzicht van het totaalresultaat over 2019;
- ▶ het kasstroomoverzicht over 2019;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Groningen Seaports N.V. zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Benadrukking van ontwikkelingen omtrent Corona

De ontwikkelingen rondom het Corona (Covid-19) virus hebben grote invloed op de gezondheid van mensen en onze samenleving en daarbij ook op de operationele en financiële prestaties van organisaties en de beoordeling van de mogelijkheid om de continuïteit te handhaven. De jaarrekening en de daarbij behorende controleverklaring is een momentopname en de situatie verandert van dag tot dag. De invloed van deze ontwikkelingen op Groningen Seaports N.V. is uiteengezet in het bestuursverslag op pagina 19 en 20 en de toelichting opgenomen bij de gebeurtenissen na balansdatum op pagina 59. Wij vestigen de aandacht op deze uiteenzettingen.

Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het bestuursverslag, bestaande uit:
 - ▶ kerncijfers
 - ▶ voorwoord directie;
 - ▶ scope van het jaarverslag (leeswijzer);
 - ▶ hoofdstuk 1 tot en met 5; en
 - ▶ verslag van de raad van commissarissen Groningen Seaports 2019;
- ▶ de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de Raad over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Groningen, 20 maart 2020

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. D.E. Engwerda RA

